POSTVERSAND
MÜNCHEN

B 21696 E

ÉLETÜNK

XXXIV. évf. 5. szám (34. Jg. Nr. 5)

Az európai magyar katolikusok lapja

2002. május

KOVÁCS GERGELY

TEGYÉTEK TANÍTVÁNYOMMÁ A NÉPEKET!

Húsvétvasárnap, azaz a hét első napján, kora reggel, amikor még sötét volt, Mária Magdolna kimegy a sírhoz, amelybe Jézus holttestét helyezték: a követ elgurítva találja, a sírt pedig nyitva, üresen. Ugyanaznap este, amikor már sötét volt, Jézus megy el oda, ahol a tanítványok összegyűltek: félelmükben bezárkózva találja őket.

Az Úr láttára öröm tölti el a tanítványokat, de idejük sincs ujjongani, Jézus már küldi is őket munkára: „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket" (Jn 20, 20-21). Negyven napon át ismételten megjelenik nekik és beszél az Isten országáról, mennybemenetele előtt egészen konkrét feladatot bíz rájuk, az Egyházra: „menjetek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket!" (Mt 28, 19).

Nem küldi őket üres kézzel, árván: pár nap elteltével, Pünkösdkor, eltölti őket a Szentlélek. Előzi szívükből a félelmet. Bátorságot önt beléjük. Ezt jelzi a tűz, amely acéllá edzi a vasat. A láng, mely a sötétben-járóknak fényt ad. A szél, amely elsodorja az áporodott levegőt, újat hoz, frisset, életerőset.

Az apostolok megváltoznak: kilépnek a zárt ajtók mögül, a Szentlélektől eltelten különböző nyelveken kezdenek beszélni. Nagy volt a megdöbbenés, mert mindenki a saját nyelvén hallja, amint beszéltek: „Mi pártusok, médek, elamiták és Mezopotámiának, Júdeának, Kappadóciának, Pontusznak, Ázsiának, Frigiának, Pamfiliának, Egyiptomnak és Líbia Cirene körüli részének lakói, a Rómából való zarándokok, zsidók és prozeliták, krétaiak és arabok: halljuk, hogy a mi nyelvünkön hirdetik Isten nagy tetteit" (ApCsel 2, 9-11).

Ha sántít is a hasonlat, ilyesféle élményben van része évről-évre a több millió embernek, akik a Szent Péter téren összegyűlve, illetve a rádiónak s televíziónak köszönhetően hallgatják Péter utódjának, a Szentatyának húsvéti jókívánságát, amely az idén 62 nyelven hangzott el.

Ha nem is lehetetlen, de meglehetősen nehéz lenne megmondani, hogy hány nyelven hirdeti az Egyház ma Krisztus örömhírét. Nem teheti meg, hogy ne hirdesse, hisz ez a Megváltótól kapott küldetése. És ebből a küldetésből következik az is, hogy nem tartható a ma annyira divatos „Isten igen, Egyház nem" szlogen sem: tetszik vagy nem, Isten Igéjét csakis Krisztus Egyháza hirdetheti, közvetítheti hitelesen.

A feltámadt Úr azzal nem bízta meg ugyan kifejezetten Egyházát, hogy minden népnek a saját nyelvén hirdesse az evangéliumot, de már Pál apostol így ír: „a zsidók előtt zsidókká váltam... azok közt, akikre a törvény nem vonatkozik, olyan lettem, mint aki a törvényen kívül áll" (1 Kor 9, 20-22). A Szentírás tanúsága szerint a zsidókhoz héberül, a görögökhöz görögül beszélt (vö. Apostolok Cselekedetei).

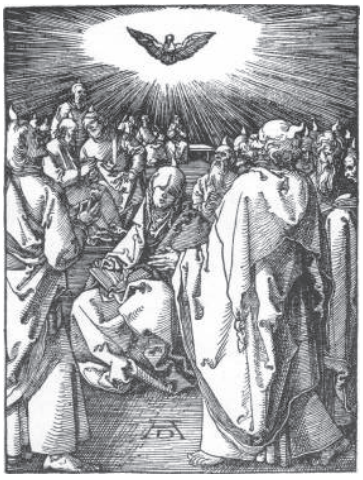

A Szentlélek eljövetele

Albrecht Dürer metszete, a Kis Passió sorozatból, 1511

Bizony ma is nagy szükség van Pünkösd kegyelmére! És itt elsősorban nem arra a magyar hívőre gondolok, aki idegenben, mondjuk nagy távolság miatt, nem tud magyar nyelven végzett szentmisén részt venni; hanem például azoknak az afrikai törzseknek a tagjaira, amelyeknek még mindig nincs kialakult egyházi nyelvezete, nincsenek anyanyelvű egyházi és liturgikus szövegei.

De hadd merjem kimondani: vajon jobb helyzetben vannak-e a moldovai csángók, akik anyanyelvükön, illetve magyarul szeretnék Isten Igéjét hallani és hallgatni? Ők bizony nem ujjonghatnak azokkal együtt, akik az első Pünkösdkor hallgatták az apostolokat: „Halljuk, hogy a mi nyelvünkön hirdetik Isten nagy tetteit"!

Polemizáló vitát folytatni fölösleges itt, a saját oldalról való részigazságok hangoztatása, pláné azok szembeállítása a másik fél érveivel, még nem fog megoldást szülni. Maradjunk az Egyház küldetése mellett, amelynek az első Pünkösd óta igyekszik a Szentlélek vezetésével eleget tenni: hirdetni az Evangéliumot minden népnek. Gondolkodtunk-e el valaha felette, hogy ez milyen óriási kihívás?

Közel öt éve teljesítek szolgálatot a Kultúra Pápai Tanácsánál, vagyis a Szentszék kulturális minisztériumában. Öt éve, nap mint nap, az Egyháznak pontosan ezen küldetésével szembesülök. És bizony pár nap eltelte után elkeseredetten vonultam védekező állásba: csak az kritizálja a Szentszék tevékenységét, aki annak mechanizmusait, szerkezetét nemcsak a pletyka-lapokból ismeri.

Legelső meglepetésem: amíg egy Magyarország nagyságú állam kulturális minisztériumának legkevesebb 100-140 alkalmazottja van, addig a Kultúra Pápai Tanácsánál mindössze 18 ember dolgozik - és ebben benne van a dikasztérium élén álló bíborostól a könyvtárosig és a takarítónőig mindenki! Az feladatok, az igények, az elvégzendő munka mennyisége pedig hihetetlenül magas.

„Tegyétek tanítványommá mind a népeket!": ma sem vesztette el aktualitását a krisztusi megbízatás. A kétévenként megtartott plenáris üléseinek sorozatából az utolsót, ez év március 14 és 16 között, épp ennek a témának szentelte a Kultúra Pápai Tanácsa: Hogyan közvetíteni ma a hitet a kultúrák szívébe? A munkálatokon végigvonult a nyilvánvaló igazság: minden kultúra másként fogadja be az evangéliumot. Ámbár Krisztus evangéliuma ugyanaz minden ember számára, mégis különböző módon testesül meg az egyes kultúrákban: az egyes kultúrákat evangelizálja az Egyház, de ugyanakkor az Evangélium inkulturálódik.

A hithirdetés viszont nem csak missziós tevékenység (azaz elvinni Krisztus örömhírét azokhoz, akik még nem ismerik), hiszen az egyes kultúrákat folyamatosan és állandóan meg is kell tisztítani azon elemektől, amelyek nem egyeztethetőek össze a krisztusi tanítással, hittel. És itt döbbenünk rá, hogy a nemzetek megtérésével, kereszténnyé válásával nem ér véget az evangelizáció, Krisztus hirdetése.

Nagyon komolyan hangzott el a kérdés az említett plenáris ülésen: a magukat keresztényeknek tekintő nemzetek igazából mennyire keresztények? Igazi tanítványaivá lettünk Krisztusnak? Mert ha igen, akkor hogyan lehetséges, hogy még a katolikus többséget felmutató országokban is háttérbe szorul a katolikus kultúra? Miért van az, hogy a magukat keresztény kultúrájúnak valló államokban sem érvényesülnek a Krisztusi tanítás és a keresztény elvek?

Bizony: ma is nagy szükség van Pünkösd kegyelmére! A vizsgálódást kezdjem saját magamban, ne a másikban keressem a hibát, ne őt akarjam mindenáron felelőssé tenni. Egyáltalán eleven-e bennem a bérmálás szentségében megkapott Szentlélek? Engedem-e, hogy tüze kiégesse belőlem a tévest, hogy szele elsodorja belőlem a régit? Én, első személyben ÉN, tanítványa vagyok-e az Üdvözítőnek? ❑

ANYÁK NAPJÁRA

Köszönöm Istenem az édesanyámat!
Amíg ő véd engem, nem ér semmi bánat!
Körülvesz virrasztó áldó szeretettel.
Értem éjjel-nappal dolgozni nem restel.
Áldott teste, lelke csak érettem fárad.
Köszönöm, Istenem az édesanyámat.

Köszönöm a lelkét, melyből reggel, este
imádság száll Hozzád, gyermekéért esdve.
Köszönöm a szívét, mely csak értem dobban
- itt e földön senki sem szerethet jobban! -
Köszönöm a szemét, melyből jóság árad,
Istenem, köszönöm az édesanyámat.

Te tudod, Istenem - milyen sok az árva,
Aki oltalmadat, vigaszodat várja.
Leborulva kérlek: gondod legyen rájuk,
Hiszen szegényeknek nincsen édesanyjuk!
Vigasztald meg őket áldó kegyelmeddel,
Nagy-nagy bánatukat takard el, temesd el!

Áldd meg édesanyám járását-kelését,
Áldd meg könnyhullatását,
áldd meg szenvedését!
Áldd meg imádságát, melyben el nem fárad,
Áldd meg két kezeddel az Édesanyámat!

Halld meg jó Istenem, legbuzgóbb imámat:
Köszönöm, köszönöm az édesanyámat!!!

Dsida Jenő (1907-1938)

IMASZÁNDÉKOK

Májusra

Imádkozzunk, hogy a keresztények következetesebben éljék meg hitüket, és ez által legyenek hiteles tanúi az evangéliumi reménységnek.

A keresztény élet megéléséről (majdnem) annyi vélemény és módozat létezik, ahányan azt komolyan veszik és igyekeznek megvalósítani. A probléma nem elsősorban ez, mert Egyházunk ad megfelelő iránymutatást s ki-ki iparkodik a maga módján megélni a kereszténységet - ami persze igen tág fogalom, illetve élettér. Az embereket és cselekvésüket erősen meghatározó - sokszor behatároló - körülmények is létrehozhatnak egymásnak csaknem ellentmondó eredményeket, amelyek önmagukban azonban helyesek lehetnek.

Ott kezdődik a probléma, hogy meghatározhatatlan „szürke zóna" létezik:

- ki mondhatja el magáról, „én jól megélem kereszténységemet." Még az is, aki tetteinek tökéletességéről magában mélyen meg van győződve, nem mondaná ezt ki hangosan.

- ki képes elbírálni mely tett(ekk)el éljük meg konkrétan és korrektül kereszténységünket?

- példánk mennyire indít jóra, Isten felé?

- milyen hosszú az „inkubációs idő", amely érleli bennünk az Isten felé tartó lépéseket?

Istenen kívül senki sem képes megmondani, a látszólagos sikertelenségekből mikor alkot a kegyelem beérett sikert.

Ami marad: tudatosabban megélni hitünket minden következményével együtt. Következetesen, mindig újra „felkerekedni a nagy kalandra", Isten felé. Tanúságtételünk értékét úgy is egyedül Isten határozza meg.

Hogy Mária, a szent Szűz és Anya segítségével megvédelmezhessük s elő is mozdíthassuk a nők társadalmi és családi hivatását - mindenütt, minden kultúrában.

Előző havi kommentáromban kifogásoltam, hogy a modern korszellem a családi és társadalmi értékek helyére másod-(pseudo) értékeket kíván állítani a meglévők kárára. Így adódhat, hogy a szabadságban történő (szabad döntés joga) döntésekből kimarad Isten irányító és meghatározó szerepe, a családi, anyasági értékekkel együtt. Ezek nélkül a szabad döntés önzésbe fullad. Az önközpontúságban csupán annak van hely, amit én jónak látok és akarok.

Nem így Szűz Máriánál! Nála az első és legfontosabb: Isten s az Ő akarata. Azután következnek az emberi, anyasági és családi értékek. Csak ezen az alapon szabad életünket értelemmel megtölteni, és értékessé tenni, - társadalmi síkon is. Ez alapfeltétele annak, hogy a nők családi és társadalmi hivatásáról lehessen beszélni, és azt később megvalósítani.

Fejős Ottó

MINDEN OLVASÓNKNAK KELLEMES PÜNKÖSDI ÜNNEPEKET KÍVÁNUNK

LENNE EGY KÉRDÉSEM...

A gyónásról - egy kicsit bővebben (III)

„Nobody is perfect" - „Senki sem tökéletes" - hangzik egy mostanság unosuntalan emlegetett szólam. Rendszerint akkor kerül elő, amikor valamilyen hibánkat, baklövésünket akarjuk mentegetni. Amivel persze semmi sincs elintézve: sem azt, ami helytelen volt, nem hoztuk rendbe, se nem helyeztük kilátásba, hogy javítunk rajta. Rendkívül kényelmes álláspont: minden marad a régiben.

A „nobody is perfect"-nek természetesen lehet keresztény tartalma is, amennyiben általa nyíltan elismerjük gyarlóságunkat, de nem mentegetőzésül, hanem a változtatás, javítás kötelességének kifejezéseként, tudatában annak, hogy Isten mindkettőt elvárja tőlünk.

Mindkettő esetében lényeges szerepe van a lelkiismeretnek, amelyről múlt számunkban gondolkodtunk el, igaz, kissé elvontan, mert alapelveket kellett tisztázni; annál konkrétabb lesz mai gondolatmenetünk, mely „lelkiismeretvizsgálat" címén megpróbálja feltérképezni életünk minden viszonylatát, belevilágítva azokba a lelki zugokba is, amelyek egy „nagytakarítás" során - mert ezt jelenti a gyónás - elkerülhetnék a figyelmünket. A kérdés, amelyre ma keressük a választ, így fogalmazható meg röviden: Hogyan állok Isten előtt?

A LELKIISMERETVIZSGÁLAT

Hittanári pályafutásom során az innsbrucki magyar gimnáziumban, szükségszerűen előkerült a gyónás, a gyónásra készülés problémája. Ennek kapcsán - lelkiismeretvizsgálatra célozva - feltettem a kérdést kamaszaimnak: „Mit kell tenni mindenekelőtt, ha az ember gyónni akar?" Az egyik lurkó menten válaszolt: „Ha az ember gyónni akar, akkor mindenekelőtt bűnözni kell."

Utána gondolva rájöttem, hogy a gyereknek alapjában véve igaza volt, akkor is, ha ezt nem éppen így szoktuk megfogalmazni. Mert gyónni csak az gyónhat, akinek van mit. Hát persze, általában - sajnos - mindenkinek van mit, feltéve, hogy ismeri magát. Ennek az önismeretnek a fejlesztésében segít a lelkiismeretvizsgálat. Egy ilyen szembesülés önmagunkkal nem okvetlenül épületes látvány, ezért sokan ódzkodnak tőle. De minél jobban ódzkodunk tőle, annál szükségesebb.

Ahhoz, hogy az ember át tudja tekinteni az utolsó érvényes gyónása óta eltelt időszakot, csendre, nyugalomra van szüksége. Egy ilyen áttekintésnek akkor van értelme, ha mindenre kiterjed és ha maradéktalanul őszinte: a szépítgetésnek, mentegetőzésnek itt nincs helye, annál kevésbé, mivel ez a belső átvilágítás olyan területet érint, amelyet - rajtam kívül - igazán csak Isten ismer. Igyekezem tehát úgy látni magamat, ahogy Ő lát engem.

E feladat megkönnyítését szolgálja az ún. lelkitükör, mely kérdések formájában végigveszi az élet különféle vonatkozásait, amennyiben ezek meghatározott erkölcsi magatartást, felelős döntést és cselekvést követelnek meg. A lelkitükör segít megtalálni a lehetséges hibaforrásokat, adott esetben olyanokat is, amelyekre az ember nem is gondol. E ponton előnyösebb helyzetben vannak a gyakran gyónók, mert a rendszeres lekiismeretvizsgálat révén jobban ismerik önmagukat.

A lelkitükör kérdései főbb témák körül csoportosulnak. A legismertebb módszer a Tízparancsolatot veszi alapul; egy másik az ember Istenhez, környezetéhez, önmagához való viszonyából indul ki, de a Hit - Remény - Szeretet, vagy a Nyolc Boldogság is szolgálhat támpontul a lelkiismeretvizsgálat számára. Egyébként nem régen jelent meg Budapesten, az Új Ember kiadásában, a neves erkölcstan tudósnak, P. Bernhard Häringnek egy könyvecskéje „A gyónás öröme" címmel. Mindenkinek, akinek problémái vannak a gyónással, szíves figyelmébe ajánlhatom. A kötet tartalmaz egy rövid lelkitükröt is, mely két módszert köt össze: az Istenhez és az embertárshoz való viszonyba épülnek be a Tízparancsolat témái, amennyiben az első három parancsolat az Istennel, a többi hét az embertárssal való kapcsolatokat érinti.

a. Előkészület a gyónásra

Mielőtt nekilátnánk a lelkiismeretvizsgálatnak, helyénvaló, hogy kérjük a Szentlélek megvilágosítását, hogy tisztán lássunk, hogy merjünk szembenézni gyarlóságainkkal, lelki nyomorúságunkkal, hogy legyen erőnk a múlt lezárására, az irányváltoztatásra és újrakezdésre. Ezt tehetjük saját szavainkkal is, de találunk minden imakönyvben megfelelő imát a Szentlélekhez. Ezt követi a visszapillantás utolsó gyónásunkra: időpontjára (ha régen volt, miért?), érvényességére (őszinte volt-e, teljes, megbántam-e, amit tettem, elhatároztam-e, hogy kerülöm a bűnt és bűnalkalmat?)

b. Lelkitükör

A következőkben átvesszük P. Häring lelkitükrének szövegét.

Az Istenhez fűződő viszony
(I-III. parancsolat)

Mindent megtettem-e, hogy életemet a hit fényénél szemléljem, és keresztény öntudatomat erősítsem (prédikációk, megfelelő olvasmányok, áhítatos elmélkedés)? Vagy kételkedtem a hitben, könnyelműen beszéltem igazságairól, esetleg másokat is erre biztattam?

Minden reményemet Istenbe helyeztem-e, vagy inkább földi dolgokban bizakodtam? Kételkedtem-e Isten végtelen jóságában, vagy elveszítettem-e reményemet irgalmasságában?

Örömmel gondoltam-e arra a szeretetre, amelyet Istentől kaptam, s amelyért hálát kell adnom? Volt-e gondom arra, hogy bűneimet időről időre őszintén megbánjam?

Elvégeztem-e rendszeresen imádságaimat? Ezek a hit, remény, szeretet kifejezései voltak, vagy csak automatikusan ismételt szövegek? Kerestem-e a Gondviselés rendkívüli alkalmait, amelyekben az Istennel való közvetlen párbeszédre juthatok? Tiszteletlen voltam-e az Úr iránt azzal, hogy méltatlanul vettem a szentségeket, káromkodtam, átkozódtam vagy babonás dolgokat műveltem? Teljesítettem-e fogadásomat? Könnyen esküdöztem-e?

Részt vettem-e a vasárnapi és ünnepnapi szentmisén? Megszentségtelenítettem-e a vasárnapot valamilyen bűnnel vagy szükség nélküli munkával?

Felebaráti szeretet
(IV-X. parancsolat)

Embertársaimat testvéreimnek tekintettem-e Krisztusban? Elvezettem-e a bűnösöket a hitre, legalább azáltal, hogy imádkoztam értük? Vagy jó példával, bűnbánattal? Igyekeztem-e olyan légkört teremteni magam körül, amelyben jó keresztényekké válhatnak a közömbösek is? Vállaltam-e apostoli feladatokat, vagy visszautasítottam a mások szolgálatára szólító felhívásokat? Cselekedeteimmel, szavaimmal vagy éppen hallgatásommal okozója voltam-e mások bűnének? Beleegyeztem-e, hogy cselekedetemmel rossz célt szolgáljak? Tápláltam-e ellenszenvet, gyűlöletet, neheztelést, irigységet, ellenségeskedést?

IV. parancsolat

Hogyan viselkedtem legközelebbi hozzátartozóimmal? Hogyan teljesítettem állapotbeli kötelességeimet a családban, hivatásomban? Megfeleltem ezeknek mint állampolgár és az egyház tagja?

V. parancsolat

Ápoltam-e testemet, mint a Szentlélek templomát? Okosan gondoskodtam-e egészségemről? Mértékletes voltam-e az evésben, az ivásban, a dohányzásban, a sportolásban, a kedvtelésben? Belenyugvó, békés voltam-e betegség idején? Védelmeztem-e mások életét, különösképpen a még meg nem született gyermekekét - akár szűkebb körben, akár a nyilvánosság fórumain? Támogatok-e olyan pártot, amely különösképpen szívügyének tartja a megszületendő élet védelmét?

VI. (+IX.) parancsolat

Szemérmesen viselkedtem-e az élet misztériumával szemben? Ezt a magatartást igyekeztem-e elmélyíteni ismerőseim körében is, vagy inkább ahhoz járultam hozzá, hogy ők megmaradjanak esetleg téves nézeteik mellett? Vétkeztem-e szándékosan a tisztaság ellen gondolattal, szóval vagy tettel? Egymagam, vagy mással? Vétettem-e a házastársi hűség ellen? Hányszor? Tiszteletben tartottam-e a szerzetesek nőtlenségi illetve szüzességi fogadalmát?

VII. (+X.) parancsolat

Munkaképességemet és a földi javakat úgy tekintettem-e, mint Isten ajándékát és a szeretet eszközeit? Hivatásom gyakorlásában mindig józan és igazságos voltam-e, figyelmes a munkában, pontos és igazságos mások járandóságainak kifizetésében? Elvettem-e mások megérdemelt ünnepi pihenését? Meg voltam-e győződve a keresztény szociális elvek igazságáról? Vagy éppen ellenkezőleg: antiszociális tanokat véltem igaznak? Okoztam-e kárt valakinek elbizakodottsággal vagy hanyagsággal? Loptam-e? Visszaadtam-e az eltulajdonított tárgyat?

VIII. parancsolat

Becsületes voltam-e gondolataimban, megszólalásaimban, cselekedeteimben? Vagy sajnálatos módon olyasmiket ígértem, amiket nem tartottam meg? Beleavatkoztam mások legbensőbb ügyeibe? Kibeszéltem-e embertársam hibáit, gyöngeségeit? Hazudtam? Tönkretettem-e mások becsületét, rágalmaztam-e valakit, terjesztettem-e pletykát anélkül, hogy helyrehoztam volna?

c. Bánat és erősfogadás

A lelkiismeretvizsgálat nem öncél, hanem segítség, hogy gyónásunk teljes és őszinte legyen. A gyónás érvényességének alapfeltétele azonban, hogy megbánjuk bűneinket és megfogadjuk, hogy a jövőben elkerüljük őket. Erről és a helyes gyónásról lesz szó legközelebb.

Frank Miklós

Nem Isten szigorúsága miatt van, hogy világszerte a gyónásban férfiak és nők bűneikről szólnak: inkább az Ő kegyes bőkezűségéről szólnak - II. János Pál.

DR. MEHRLE TAMÁS OP

A KATOLIKUS EGYHÁZ EGYETEMESEN ÜDVÖZÍTŐ VOLTÁRÓL

A Dominus Jesus ismertetésének összefoglaló befejezése

E cikkünkben a „Dominus Jesus"-nak rövid befejezését és Ratzinger bíborosnak egyéb magyarázatát szeretnénk ismertetni, melyet más alkalommal a római dokumentummal kapcsolatosan tett közzé. A bíboros abban a tudatban szerkesztette meg a pápai dokumentumot, hogy ez által is engedelmeskedik Krisztusnak, aki az apostolok Egyházát bízta meg azzal a feladattal, hogy minden népnek hirdesse az általa kinyilatkoztatott változatlan igazságot. Egyedül ez az igazság tudja az embereket Istenhez, minden boldogság forrásához, vezetni.

A II. Vatikáni zsinat - mint tudjuk - világosan tanítja, hogy az egyetlen igaz vallás, a katolikus és apostoli Egyházban valósul meg. Az Egyház tehát hivatva van az egész emberiségnek vezércsillaga lenni. Ezért az Egyház nem önző érdekből vagy emberi uralkodás vágyától indítva várja el hívei részéről az engedelmességet, hanem azért, mert Jézus reá bízta az egyedüli üdvözítő igazságnak a hirdetését.

Ratzinger bíboros joggal emeli ki a dokumentumban azt a tényt, hogy a mai filozófusok, sőt részben katolikus teológusok is, sokszor tagadják az objektív igazság felismerhetőségét és csak relatív értéket tulajdonítanak az emberi ismeretnek. Ezt az ismeretelméleti relativizmust nem érdemes cáfolni, mert gyökerében önmaga cáfolja meg magát. Ha ugyanis nem tudunk semmi objektív igazságot biztosan megismerni, akkor milyen alapon akarják az ismeretelméleti relativizmus tételét felállítani? Sőt akkor a vallások közti dialógusnak sincsen sok értelme. Ha ugyanis nem tudjuk biztonsággal megkülönböztetni az igazságot a nem-igazságtól, akkor minek vitatkozzunk egy-egy nézetnek az igazságáról?

Érthető, hogy az ismeretelméleti relativizmus követői megváltoztatják a dialógus célját is. A II. Vatikáni Zsinat számára a dialógus az igazság-felderítés szolgálatában áll s mivel életigazságról, hitigazságról van szó, egyben a küldetés, megtérés és megtérítés gondolatával kapcsolatos. A dialógus folyamán mindkét fél igyekszik a hitigazságot megismerni és ha szükséges, a másik félt is komoly érvek által az igazság útjára vezetni. Az ismeretelméleti relativizmus hívei nem Krisztus küldetése teljesítésének a tudatában vállalják a dialógust, hanem ezt egy ideológia szolgálatába, a relativizmus szolgálatába helyezik. Mivel szerintük csak hitbeli vélemények vannak, - melyek mind egy szinten vannak - a megvitatás célja nem egy objektív igazság felderítése, hanem legfeljebb az ellentétes vélemények fele-fele megegyezés alapján történő elsimítása lehet, hogy az ellenfelek közti maximális együttműködés lehetővé váljék.

A relativizmusnak a keresztény hitgazságok ellen felhozott „filozófiai" érveit nem érdemes megvitatni, mert ha nem különböztethetők meg biztonsággal az igaz érvek a nem-igaz érvektől, akkor minek vitatkozzunk? Az ismeretelméleti relativizmussal együtt jár a dogmának a relativizálása is. Abszolút érvényű igazság ezen elmélet szerint nincsen, csak hitbeli vélemények vannak. Ezzel - úgy gondolják a relativisták - a hitbeli szabadságnak szolgálatot tesznek, mindenki szabadon, mint tót a vadkörtében válogathat a különböző vallások között, és mégsem vádolható azzal, hogy az istentelenek táborához tartozik!

A „Dominus Jesus" hitvallással kezdődött. Örömmel vesszük tudomásul, hogy hitvallással egyenértékű idézettel fejeződik be. Íme az idézet: „Mindenekelőtt kijelenti a Zsinat, hogy Isten maga ismertette meg az emberiséggel azt az utat, amelyen neki szolgálva, Krisztusban üdvözülhet és elérheti a boldogságot. Hitünk tárgya, hogy ez az egyedüli igaz vallás a katolikus és apostoli Egyházban áll fenn és hogy ezt az Egyházat bízta meg az Úr Jézus: vigye el az igaz vallást minden emberhez. Az apostoloknak ugyanis azt mondotta. „Menjetek tehát és tanítsátok meg őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek. Keresztelitek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében és tanítsátok meg őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek" (Mt 28, 19-20; Nyilatkozat a vallásszabadságról, 1).

Őszinte hálával köszönjük meg Ratzinger bíborosnak, hogy a „Dominus Jesus" dokumentum által megbízható teológiai útmutatást nyújtott nekünk. □

ENDRŐDI SÁNDOR ÉS A ZENESZERZŐ

Májusra, Szűz Mária hónapjára választottuk ki sok szép Mária-versünk közül az egyik szívünkhöz közelálló Mária-himnuszt, Endrődi Sándor modern költeményét. Jóllehet énekeskönyveinkből sokan ismerik, hiszen templomi használatba került, sajnos, nem lett belőle igazi népének. Általában kórusok éneklik nagy ünnepi alkalmakkor. Illendőség is kívánja hát, hogy kicsit bővebben szóljunk a költőről csupán annak okán, mert bár hosszú pályafutása alatt jelentős közéleti és irodalmi babérokat aratott, de utóbb szinte elfeledkezett róla az irodalmi világ. A század egyik legfontosabb irodalmi szemléje, a Nyugat sem tartotta fontosnak emlékét ébren tartani. E sorokkal talán sikerül a nyomasztó adósságból valami keveset törleszteni.

Az életpálya

1850-ben született Veszprémben, katolikus családban. Apja törvényszéki bíró volt. Szülővárosán kívül Kecskeméten, Székesfehérváron, Pesten és Pápán tanult, ez utóbbi helyen érettségizett. Rövid ideig színészkedett is, aztán jogot és bölcsészetet hallgatott. Kolozsvárott szerzett tanári oklevelet. Már fiatalon a fővárosi lapok és folyóiratok munkatársa. Évekig Nagyváradon, a reáliskolában tanított. Itt vette feleségül Écsy Antóniát, de családi boldogságát sorozatos csapások dúlták szét, néhány év alatt két kisgyermekük halt meg s nem sokkal utóbb fiatal, szép feleségét temette. 1882-ben a Kisfaludy Társaság tagja lesz, 1892-től Budapesten a Képviselőházi Napló, a Petőfi Könyvtár és Petőfi Album szerkesztője. 1906-tól a Petőfi Társaság örökös alelnöke. l919-ben visszavonult a közélettől. Ez így „szárazon" az élete.

A költő

Endrődi egy vérbeli kései romantikus költő, érdekes, szines egyéniség. Emberi és költői kvalitásai egyként figyelmet érdemelnek. Ifjan szenvedélyes vitorlázó, mint ilyen hét esztendőt „bolygott" a Balatonon, amelynek hullámait az ő vitorlás-jachtja hasította elsőnek. „Balatoni ég alatt" címmel 1884-ben írta meg vitorlás élményeit. Valójában dalköltő, a bensőséges lírai dal volt az igazi műfaja, ebben erősen hatott rá Heine, akit kongeniálisan fordított magyarra, és akiről 1893-ban könyvet írt (Dalok könyve). Megjelent kötetei már címeikben is a lírikust mutatják. Így a 25 évesen napvilágot látott első verseskönyve, a „Tücsökdalok" s a későbbiek is csaknem valamennyi: Tarlóvirágok, Hangulatok, Őszi harmat után, Anakreóni dalok: az idős kor bánatos, borongós visszhangjai. Felesége elvesztése után szerelmi lírájában több az érzelmesség, zaklatott soraiba elégikus fájdalom lopakodik. „Visszavárlak" című híres költeménye, ez „a halott feleséget visszahívó, holdfénnyel és temetői borzongással teli rapszódia volt évtizedeken át (szinte a második világháborúig!) a legtöbbet szavalt magyar vers".

A millenniumot követő esztendőben, 1897-ben adja ki a „Kuruc dalok"-at s ezzel elérkezik költői pályafutásnak delelőjére. Ezekbe a dalokba - közülük legismertebb a „Gyönge violának" - a régi kuruc költészet hagyományos szóképeit, ismert motívumait szőtte. Egyike-másika a réginek csupán átköltése, vagy aktualizálása, mégsem utánzatok. Talán azt mondhatnánk: „stilizált kuruc dalok". Mindenestre ezekkel divatot, iskolát teremtett, többek közt Juhász Gyula s talán Ady Endre is innen kapott impulzusokat, első késztetést, ismert kuruc verseikhez.

Endrődi sokirányú egyéb munkáit: műfordításait (legtöbbet franciából ültetett át magyarra), irodalmi tanulmányait, remek útirajzait mellőzve, jelentőségénél fogva említést érdemel a „Magyarország lelkes ifjúságának" ajánlott „A magyar költészet kincsesháza" (1895), amely hosszú időn át a legnépszerűbb (ma már részben elavult, másrészt szinte forrásműként forgatott) költői antológiánk.

Hozzád sír jajszavunk...

Nézzük meg most tüzetesebben is az Endrődi-vers sajátos, egyedi jellemvonásait. Amit idáig, elsősorban a kuruc dalokkal kapcsolatban említettünk, azt az itt közölt Mária himnuszról is elmondhatjuk. Endrődi mesteri módon képes a régit és újat összeötvözni, ahogy itt is - mindenki érzi - régi magyar századok Mária-költészetének gondolati és stiláris elemeiből építkezik, s míg egyfelől verséből ódon himnuszok hangját halljuk kizengeni, ugyanakkor egy modern költő elegáansan hajlékony, dús nyelvezete édesíti fülünket. Mert Endrődi, újólag leírom, a modern magyar költészet egyik eminens előfutára. Egyszer-kétszer a szimbolizmushoz is (Ady előtt!) közeljutott. Színdús, mozgalmas költői képei, metaforái: a *gyászbaborult egek*, a *háborgó tengerek*, a *süvöltő felhőkön tündöklő csillag*, a *fényes szívvel viharra lehajló Szűzanya* a barokk Tiepolo vagy a többnyire Magyarországon dolgozó Maulbertsch sugárzó, pompás freskóit juttatják eszembe. Itt még az is tollamra fut - bizonyára kevesen tudják -, hogy az első világháború alatt és azóta is, a széltében-hosszában énekelt fájdalmas katonanóta Endrődi egy régi verséből keletkezett*.

...és aki megzenésítette

A tárgyalt Endrődi-vers hangjegyes közlése mellett az énekeskönyvekben (Az enyémben is) csupán ennyit találtam: *Kersch 1902. Sursum Corda*, ami nem sokat árult el a zeneszerző kilétéről. A név így, keresztnév nélkül akár német is lehet, a Sursum Corda meg a miséből ismert latin kifejezés, szószerint: „Fel a szívekkel!", vagyis bízzatok, ne csüggedjetek! Aztán megtudtam, hogy a vers megzenésítője Kersch Ferenc, tehát magyar. Bevallom, eddig nem ismertem. A lexikonok szerint karnagy és zeneszerző (1853-1910). Zenét Kalocsán tanult, egyetemi hallgatóként rövid ideig Liszt Ferenc volt a mestere. l897-ben 30 pályázó közül ő nyerte el az esztergomi bazilika karnagyi állását, amit haláláig betöltött. Irt dalokat, zongoradarabokat, kamarazenét, sőt egy operát is (Árgyrus királyfi). Később csak egyházi zenét. 17 mise, számos prelúdium és motetta, különösképpen kántorkönyve a „Sursum Corda" négy kötete fenntartotta nevét a magyar zeneirodalomban.

Szamosi József

*
Én még kisfiúként katonaapámtól hallottam. Így énekelték:

Vihar a levelet ide-oda fújja,
Szegény katonának szomorú a sorsa:
Ma még piros élet, holnap sötét álom,
Ne sajnáld a csókot tö1em,
gyönyörű virágom.

HIMNUSZ A MAGYAROK NAGYASSZONYÁHOZ

Gyászba borult egek,
Háborgó tengerek
Csillaga, Mária!
Hozzád fohászkodunk,
Feléd sóhajtozunk,
Szeplőtlen Szűzanya!

Süvöltő felhők közt
Nyugodtan tündökölsz,
Tiszta, szép csillagunk,
Míg hazánk hajóját
Viharok csapkodják,
S hozzád sír jajszavunk.

Boldogasszony Anyánk,
Mennyei pátrónánk,
Légy velünk, légy velünk!
Sok kiáltásunkra
Siess oltalmunkra!
Ha nem jössz, elveszünk!

Nagy szíved fényével,
Lelked békéjével
Hajolj a viharra!
Égi trónusodból,
Csillagos lakodból
Tekints a magyarra!

Viharon, vészen át
Íme, felzúg hozzád
Nyomorunk jajszava:
Segítsd meg nemzeted,
Háborgó tengerek
Csillaga, Mária!

Endrődi Sándor (1850-1920)

Olvasói levél

Hova lett a Szikla-kápolna oltárképe?

Barátaim Németországba járva gondoltak rám és hoztak egy ÉLETÜNK újságot a 2001 októberi számot. Nagyon megörültem neki és persze rögtön olvasni kezdtem. Meglepetve láttam, hogy a címoldalon egy Magyarok Nagyasszonya kép van Feszty Masa festményeként. A képet egészen biztosan nem Feszty Masa festette - kiderítettem, hogy Prokop Péter Rómában élő festőművész egy korai képe.

1940 óta Feszty Masa közelében éltem, barna szemű Madonnáit és szentképeit rólam festette. Haláláig, 1979 márciusáig szinte minden képét ismerem és így festési stílusát is. Egyetlen egy Magyarok Nagyasszonya képet festett közvetlen az ostrom után, a pálosok Szikla-templomán a főoltár fölött volt. A rendek szétszóratása után a kép eltűnt. Fotó nem maradt róla.

Mint mostmár lassan egyetlen élő tanúja Masa életének és művészetének, kötelességemnek érzem, hogy összegyűjtsem és megőrizzem, ápolgassam emlékét és munkásságát. Nagyon szeretném megtalálni az eredeti képet, amelyhez igen kedves emlékek is fűznek.

Amikor a pálosok visszakapták a gellérthegyi rendházat és a Szikla-templomot, az ott működő lelkésznek elmondtam, hogy keressék meg ezt a képet, de szemlátomást nem érdekelte a dolog. Fiatalember volt, nyílván nem látta soha az eredetit és egyéb dolgai közepette nem foglalkozott ezzel a kérdéssel. Így marad a titok, hova tűnt ez a nagyon szép, értékes képe Feszty Masának.

Jó lenne nyomára bukkanni.

Lapjuk nagy missziót teljesít a külföldön élő magyarok között, én is mindig szomjasan olvastam, ha Svájcban élő barátaimhoz kijutva, hozzájutottam a laphoz.

Szeretettel üdvözlöm a Szerkesztőség minden tagját:

Éderné Horváth Ilona, Budapest

Ahol a vallás már magánügy, ott korrupcióba, bűnbe és kegyetlenségbe fullad az egész élet.
Mindszenty József

Madridi levél

ÚJ SZENT

A Vatikánban bejelentették, hogy október 6-án szentté avatják Boldog Josemaría Escrivá de Balaguert, az Opus Dei (Isten Műve) elnevezésű „világi intézet" alapítóját. S elmondhatjuk, ritkán keltett hasonló közlés ekkora visszhangot.

Escrivá de Balaguer éppen száz éve, 1902-ben született Aragóniában és fiatal papként 1928-ban Madridban alapította „isteni ihletre" az Opus Deit, mint az életszentség új útját a rendes foglalkozás gyakorlásán, a mindennapi munka elvégzésén és a személyes, családi és társadalmi kötelezettségek teljesítésén keresztül. 1930-ban született azután az intézet női ága és 1943-ban a Szent Kereszt Papi Társaság az Opus Dei világi papjai számára. A Szentszék mindezt 1950-ban hagyta jóvá véglegesen, 1982-ben pedig mindenkori fejét püspöki rangra emelte.

Az alapító akkor már nem élt, 1975-ben hunyt el Rómában. Halálakor az Opusnak 60.000 tagja volt mintegy 80 országban; ma számuk 84-85.000 körül mozog, ebből közel 30.000 Spanyolországban. Escrivá de Balaguert szokatlanul gyors eljárás eredményeként 1992-ben boldoggá avatták. Földi maradványait Rómában, a Béke Szűz Máriája püspöki templomban tisztelik.

Az Opus Dei tagjai három csoportra oszlanak. A rendes tagok közös otthonokban laknak, házasságot nem kötnek és keresetük nagyvészét az intézetnek adják. Mások csak abban különböznek, hogy a szülői házban maradnak. Végül a létszámfelettiek, férfiak és nők, - házasságot kötnek, családot alapítanak s ennek megfelelően anyagi hozzájárulásuk lényegesen csekélyebb.

Gyakran szoktak arra hivatkozni, hogy a tagok között cipész és taxivezető is van vagy volt. Tény azonban, hogy csaknem kizárólag egyetemet végzett értelmiségiek közül toborzódnak. Itt spanyol földön az 50-es évek óta többen elérték a miniszteri széket; jelenleg a védőminiszter létszámfeletti, házas tag. Közéleti befolyásuk jelentős, bár változó a politika alakulása szerint.

Az Opus ellen fel szokták hozni, hogy „szekta" vagy „titkos társaság" jellegű s tagjai magánéletét szigorúan ellenőrzi, illetve befolyásolja. Az alapítóról pedig azt mondják, hogy túlságosan kereste a népszerűséget, a társadalmi elismerést, főnemesi címet is szerzett magának, - maximáinak Út című, 41 nyelvre lefordított gyűjteményében kifejezésre jut a női nem leértékelése is. II. János Pál pápa viszont igen nagyra becsüli az intézetet, ami biztosan nem alaptalan. Jelenleg spanyol Opus-tag a Szentszék sajtófőnöke. A Mű vezetése alatt áll a legmagasabb színvonalú spanyol magánegyetem is.

A szenttéavatáshoz szükséges csodaként egy spanyol sebészorvos 1992-ban történt gyógyulását ismerték el. Röntgensugarak okozta bőrrákban szenvedett a kezén, ami sebészeti tevékenységét meg is akadályozta. Előzőleg egy apáca rákos daganatának eltűnését nyilvánították csodának. Az Opus Dei tudósító lapja állandóan közöl imameghallgatásokat. Befejezésül ebből a lapból vesszük a jövendő szent sokszor kifejezett alapgondolatát:

„Meg kell értenetek, szolgálatára hív titeket az Isten evilági anyagi, társadalmi feladatok teljesítésén keresztül, a műtőben, a kaszárnyában, az egyetemi tanszéken, a gyárban, a mezőn, a családi otthonban. Van valami szent, valami isteni a legközönségesebb helyzetek mélyén; ezt kell mindegyikteknek felfedeznie."

Ugyanezt fejezte ki egyszerűbben Nagy Szent Teréz: „A fazekak között is ott jár az Úr"

Rónai Zoltán

Gyermekeknek

ALFONZ ÉS TAPPANCS

Mese, avagy miért hordunk keresztet a nyakunkban?

Alfonz már jól lakott. Egyet még nyalt az üres tálján, de csak szokásból. Minden nyugodt volt, csak Tappancs nem fért a bőrébe. Vakarózott, s próbált kibújni a nyakörvéből, olyan nagy csörömpölést csapott a kutyaházban, hogy Alfonz szeméből kiverte az álmot. A morgás sem segített, így jobbnak látta, hogy belefogjon egy történetbe. Ezzel mindig sikerült a szeleburdi kölyköt lecsillapítani.

Elkezdett először mosolyogni, majd fel-felnevetett, s a végén már kacagott. Tappancs eleinte csak nézte, majd barátja jókedve őt is magával ragadta.

- Mi olyan mulatságos Alfonz bácsi?

- Csak eszembe jutott az a mese, amit kölyök koromban hallottam, hogy miért hordunk nyakörvet.

- Meséld el! -, s ezzel odagömbölyödött Alfonzhoz.

- Egyszer volt egy medvebocs, akit nagyon szerettek a szülei. Épp málnázott a medvecsalád s mackónk meglátott egy nyulat, utána is szaladt, de nem érte utol. Ekkor leült s elszomorodott. „Ha nekem ilyen hosszú lábaim lennének, én lennék a leggyorsabb.” Alig hogy kimondta, nyúllábai lettek, de sehogy se érezte magát gyorsnak. Tovább ment. Találkozott egy lompos farkú rókával. „Ha nekem ilyen szép farkam lenne, én lennék a legszebb.” Rókafarkat kapott, de még mindig nem érezte magát szépnek. Arra ment egy őz, hosszú és kecses nyaka lenyűgözte bocsunkat. „Ha nekem is ilyen hosszú nyakam lenne, az összes málnát én tudnám a bokor tetejéről megenni.” Ki se mondta, már meg is kapta. De, még mindig vágyott valamire. Egyszercsak lépéseket hallott. Egy kutya jött a gazdájával. Nyakörve csak úgy csillogott. Összecsapja a mancsát telhetetlen bocsunk. „Ez az, ez kell nekem! Milyen jól mutatna a nyakamon! Mindenki irigyelne!” Ki se kellett mondania, már a nyakán díszelgett. Elindult haza, hogy eldicsekedjen a testvéreinek, mennyivel szebb és ügyesebb, mint ők. De, bármennyire is gyorsak voltak nyúllábai, akadályozta őt a futásban a rókafarok. A hosszú és kecses nyakát is egyre jobban szorította a nyakörv. Próbált megszabadulni tőle, de nyúllábaival nem érte el a nyakát. Nagyon megörült, amikor meglátta szüleit és testvérét, de azok már nem ismerték meg őt, testvérei ijedtükben a mamájukhoz szaladtak. Nagyon elszomorodott, s elkezdett keservesen sírni. „Bárcsak megint úgy szeretne engem anyukám, mint régen! Bárcsak olyan lehetnék, mint a testvéreim! Mit ér nekem a gyors láb, a lompos farok, a hosszú nyak és a csillogó nyakörv, ha nem szeret senki!” Meghallotta ezt az anyukája, s ráismert kisbocsára. Megsimogatta: eltűnt a nyúlláb. Megpuszilta: eltűnt a rókafarok. Megölelte: s a kecses nyak mackó nyakká vált. Csak egy valami maradt figyelmeztetésül: a nyakörv.

- Alfonz bácsi? Neked is úgy viszket és szorít a nyakörved? - kérdi ásítva Tappancs.

- Minél jobban próbálsz megszabadulni tőle, annál jobban szorít! Várj, majd segítek! - s Alfonz átölelte ficánkoló barátját.

- Most már tényleg jobb! - s elaludtak mindketten.

Gyerekek! Nekem is van egy ilyen „nyakörvem”. Egy nyaklánc kereszttel. Ez emlékeztet engem arra, hogy Isten megajándékozott nagy szeretetével és egyetlen Fiával. Mi, emberek olyan sokat irigykedünk másokra, hazudunk, verekszünk és gyakran olyan telhetetlenek vagyunk, mint a mesebeli medvebocs. Jézus a gyengeségünk és rosszaságunk miatt halt meg a kereszten, hogy eltörölje bűneinket. Ezzel megmutatta, mennyire fontos, hogy jók legyünk. Minden kereszt arra figyelmeztet, hogy csak jót szabad tennünk. Ha szeretjük egymást és a körülöttünk lévő világot, akkor lassan minden megváltozik környezetünkben és egyre ritkábban követünk el rosszat. A szeretetet olyan, hogy ha odaadod másnak, akkor egyre több lesz neked belőle. Próbáld ki! Ma kinek adtál belőle? Isten bízik benned.

Keresztes Adrienn, Köln

Fiataloknak

FORRÓ ÍGÉRET

Mennybemenetele előtt Jézus így búcsúzott tanítványaitól: „én meg majd kérem az Atyát és más vigasztalót ad nektek: az Igazság Lelkét” (Jn 14, 15-21). Búcsút venni valakitől, akit szeretünk, szomorú, fájó érzés. Hányszor átéltük már azt a furcsa, megható pillanatot, amikor a vasútállomás sietős, hangos zűrzavarában még megpróbálunk valamit odakiáltani a távozónak: ugye írsz? Visszavárlak, siess... S meglódul a szerelvény. Annak, aki benne utazik, biztos célja van. A peronon állónak marad a magány, a búcsúzás okozta keserű érzés.

A Mester eltávozott, a kör bezárult. Az Atyától jött s visszatért hozzá. A tanítványok szomorúsága jogos. Nincs velük, közöttük már az, akiben hittek, bíztak. De a távozó ígérete: „Nem hagylak árván titeket...” azt jelenti: a rátok hagyott örökség, feladat óriási. Senki sem képes azt magára hagyatva, saját erejéből teljesíteni. Sem akkor, sem most.

Isten aggódó, féltő szeretete a Vigasztalóban testesül meg. A Távozó Ajándéka. Az Igazság Lelke erőt, kitartást ad. Megvéd és ugyanakkor emlékeztet: ti ismeritek az Igazságot, bennetek, a Szívetekben van, aszerint cselekedjetek!

Akkor és most. Az idők folyamán a feladat súlya, a cél gyakran feledésbe; merült. Félelem, kétely, önző hatalmi érdek vetette árnyékát Isten örök tervére. De az Igazság Lelkét soha nem lehetett elnémítani, bilincsbe verni. Ő az örök intő, jóra, szépre tanító egyetlen Vigasztaló. Ő a beváltott ígéret: „és ti is élni fogtok majd” (Jn 14, 19).

Pál atya

MÁJUSI RÓZSA

Elvette tőlem a lángot,
szívénél gyermek érik.
Járja a bánya világot,
sáros a lába térdig.

Fürgén csak két szeme győz a
síkon, meredek dombon,
nehézkességével ő a
földön lépkedő sólyom.

Éjek és nappalok jönnek
jajgat s mosolyog mintha
ölében lenne a földnek
minden öröme, kínja.

Sápadt az asszonyka, már a
gyermekért csatáz nyíltan.
Megveti azt aki szánja -
szóljatok hozzá vígan.

Kínjai tornyát sikítva
dönti, ha eljön az óra
s akkor világra virít
a legszebb májusi rózsa.

Nagy László (1925-1978)

ELMONDOM AZ ÉN ASSISIMET

A fenti címmel olvasható *Carlo Martini* bíboros tanúságtétele az Avvenire olasz katolikus napilap január 27-i, vasárnapi számában. A milánói bíboros, érsek is részt vett a múlt heti béke-imatalálkozón, majd egy nappal később, pénteken beszédet mondott Leccében. Ezt ismerteti az *Avvenire*.

Martini bíboros hangsúlyozza: a pápa által összehívott Assisi találkozó rendkívül fontos esemény volt, melynek jelentőségét utólagosan tovább kell mélyíteni. Valóságos kegyelemnek tartom, hogy részt vehettem rajta. Már a közös utazás a vonaton nagyon áldásosnak bizonyult, mert találkozhattunk egymással és megismerhettük egymást. A milánói főpásztor, elemezve a szentatya Assisiben mondott beszédét, kiemelte: napjainkban akadnak olyan tudósok, akik az új évezredre már most a kultúrák-és egyenesen a vallások háborúinak árnyékát vetítik előre. Ezzel szemben II. János Pál pápa minden erejével azt hangoztatta, hogy ez nem így van, ennek nem szabad így lennie. Ellenkezőleg, a vallásoknak azt kell megmutatniuk, hogy a béke és a párbeszéd forrásai, minden különbözőségük ellenére. Assisiben a pápa sürgetőleg szólt e témáról: „Meg akarjuk mutatni a világnak, hogy az imádság őszinte szándéka nem vezet szembenálláshoz, még kevésbé a mások megvetéséhez, hanem egy építő jellegű dialógushoz, mely anélkül, hogy engedne a relativizmusnak és a szinkretizmusnak, még jobban tudatosítja a tanúságtételt és a hithirdetést.” A pápa egyik legfontosabb kijelentése így hangzott: „Itt az ideje, hogy felülemelkedjünk az ellenségeskedés kísértésein, melyek jelen voltak az emberiség vallástörténetében.”

Ez az óhaj valósággá lett, mondta Martini bíboros, amikor a vallások képviselői saját szertartásuknak megfelelően a közös cél érdekében, a béke megteremtéséért imádkoznak. Ez volt a találkozó központi mozzanata. Assisiben elsősorban *imádkoztak a békéért*. Az imádságnak ez a primátusa kiemelkedik a találkozó egészéből. Imádkozni a békéért ugyanis mindenekelőtt azt jelenti, hogy Istenre hagyatkozunk. Már a találkozó előtt világosan utalt rá a pápa, hogy „a békéért végzett imádság nem a béke iránti elkötelezettség után következik, hanem ellenkezőleg, éppen az igazságosság és a szabadság jegyében, a béke megteremtéséért kifejtett erőfeszítés szíve közepe. A békéért imádkozni azt jelenti, hogy megnyitjuk a szívet Isten mindent megújító hatalmának beáradása előtt.”

A találkozó délutánja az elkötelezettség ideje volt, amelynek során a vallási vezetők kifejezésre juttatták szándékaikat és vallásaikat. A milánói bíboros, érsek leszögezte: „A pápa szerepe mindebben valóban meghatározónak mondható. Magamban arra gondoltam, hogy itt ténylegesen megvalósul a pápa primátusának gyakorlása, mégpedig nemcsak egyházjogi szinten a katolikus egyház tekintetében, hanem a tisztelet és tekintély primátusa világában a nem katolikus egyházak esetében is, amelyek elfogadták, hogy a pápa felhívására jönnek össze, mely felkérést talán egyetlen más egyháztól sem fogadták volna el. És itt világossá lett: noha a pápa alázatosan egy szinten ült a többi vallási vezetővel, valójában ő volt a centrum és az ő tekintélye egy világméretű vonatkozási pontot jelentett. Ez nagyon fontos tényt jelent. A történelemben első alkalommal adódik, hogy az egész vallási univerzum elismeri a római pápát vonatkozási és találkozási pontnak, aki képes arra, hogy az egész emberiséget veszélyeztető nagy témákról elgondolkodtasson. Assisi valóban kiemelkedő jelentőségű esemény, amelyet most nemcsak a történelemnek kell átengedni, hanem magunkba kell fogadni, hogy állhatatossá tegyen bennünket az imádságban és az életben és hogy továbbra is ápoljuk a párbeszéd, az igazságosság és a megbocsátás szellemét” - fejezte be tanúságtételét Carlo Martini bíboros. VR/MK

Lelki napok Essenben és Kölnben

Tartalmas, szép nagyböjti lelki napokban volt részünk idén március 15 és 16-án a kölni Katolikus Magyar Lelkészség szervezésében, melyet ezúttal *Barsi Balázs* ferences atya tartott a híveknek.

Mintegy félszáz érdeklődő jelentkezett hallgatni mindkét napon a híres magyarországi szónok elmélkedéseit az Észak-Rajna-Vesztfáliai és Ruhr-vidéki magyar krisztushívők közül.

Pénteken, márc. 15-én a lelkinap 17 órakor keresztúti ájtatossággal kezdődött, melyben - nemzeti ünnepünk lévén - Jézus Krisztus szenvedésének tükrében végigjártuk magyar hazánk kálváriáját is. Utána Barsi atya a kölni magyar plébánossal, *Lukács József* atyával ünnepélyes szentmisét mutatott be, melyben az első elmélkedésben a szónok a keresztény lelkiismeret milyenségéről, Krisztus tanításának fényében való alakításáról elmélkedett. Ezt egy kötetlen beszélgetés követte, lehetőséget nyújtva nekünk arra, hogy személyes kérdéseinkre választ kapjunk.

Másnap délelőtt 11 órakor kezdődött a második elmélkedés, amelyben Balázs atya a hamvazkodás szertartásának mélyebb jelentéséről és az ősegyház bűnbánati cselekményének mondanivalójáról beszélt nekünk.

Az ebéd előtti időben a szentgyónás szentségéhez járulhattunk a két lelkipásztornál, vagy lelkibeszélgetést végezhettünk.

A dél érkeztével közös ebéd következett mindenkinek. Örröm volt számomra tapasztalni, hogy miközben a finom lencselevest eszegettük, szívélyes beszélgetések, őszinte baráti találkozások alakultak ki, még akkor is, ha a résztvevők nagy része először látta egymást így együtt. Ebéd után további alkalom kínálkozott szentgyónásra, szentségimádásra vagy egyéni csendes elmélkedésre.

15 órakor Balázs atya továbbfolytatta az elmélkedést, amelyben *John Henry Newman* volt anglikán lelkész életpéldáját tárta elénk, aki életútján sok keresés után, végül is rátalált a katolikus Egyházban Krisztus igazi Egyházára. A későbbi Newman bíboros életútjának színes felvázolása nyomán rájöttünk arra, hogy igen időszerű programot tartogat példája a 21. század kereső keresztényének is. Egyetlen idézet álljon itt ízelítőül a nagy 19. századi szentéletű bíboros mondanivalójának tolmácsolására: *„Isten néz téged, bárki vagy, úgy, ahogy vagy, személyesen. Neveden szólít, lát és megért, olyannak, amilyennek teremtett. Tudja, mi él benned, minden legsajátosabb személyes érzésedet és gondolatodat, adottságaidat és vágyaidat, erődet és gyöngeségedet; lát örömöd és szomorúságod napján, együtt érez minden reményeddel és viszontagságoddal, osztozik aggodalmaidban és emlékeidben, bontakozó és hanyatló napjaidban; átölel és karjában hord... Nem szereted magad jobban, mint ő szeret téged, nem riadhatsz jobban vissza a szenvedéstől, mint amennyire ő szenved, hogy viselned kell; és ha mégis rád szakadt, akkor mintha magad mérted volna magadra, ha van benned üdvösségre vivő bölcsesség.”*

Ezen nagyon személyes, szívhez és értelemhez szóló gondolatok után este szentmisével zártuk a napot, megköszönve Istennek és Balázs atyának a kapott kegyelmeket. Katolikus hitünkben megerősödve, nagyon boldogan vettünk búcsút egymástól és Balázs atyától és kértük őt, foglaljon imáiba bennünket és hogy térjen még vissza közénk.

Dr. Benkovics Mária, Essen

Londoni levél

EGY KIRÁLYI MATRÓNA HALÁLÁRA

Élete százkettedik évében elhunyt a brit nép által közszeretettel övezett Erzsébet anyakirályné. Miért kedvelték annyira az alattvalói? Miért vonult el százezer ember a ravatala előtt, hogy főhajtással lerója kegyeletét? Egyrészt azért, mert képviselt valamit a régi szolidabb erkölcsű, hagyományőrző világból, másrészt azért, mert hosszú életének tetteit mindig bátorság, becsület, megfontoltság és szeretet vezérelte.

A skót arisztokrata Elizabeth Bowes-Lyonnak V. György király másodszülött fia kezdett udvarolgatni az 1920-as évek elején, a jóképű, de igen erősen dadogó, és meglehetősen félszeg Yorki herceg. Az eladósorba serdült leány úgy érezte, hogy nem szabad hozzámennie a herceghez, mert akkor „felhígul a régi skót család vére", hiszen az uralkodó német származású. (Ami azt illeti, a herceg édesanyja Mary királyné volt, a Rhédey grófi család leszármazottja. Tehát az angol királyfi családtagok ereiben magyar kék vér is folyik. Azt mondják, hogy amikor a jelenleg trónon levő Erzsébet az esküvőjét tartotta Fülöp herceggel, több Rhédey gróf kapott aranyszegélyes meghívót a ceremóniára, de éppen útépítéssel meg kukoricakapálással voltak elfoglalva a kitelepítésben, tehát nem tudtak megjelenni.)

Végül a Bowes-Lyon leány beadta a derekát és hozzáment a király fiához. Éveken át türelmesen gyakorolt vele egy logopédus utasításai szerint, és a dadogás így majdnem teljesen megszűnt. Amikor Edward welszi herceg úgy döntött, hogy szerelme egy elvált asszony iránt fontosabb számára, mint a trón, hirtelen-váratlan öccsére szállt a trón. Angliában az uralkodó, aki egyben az anglikán egyház világi feje, nem vehet el elvált nőt. Legalább is eddig így volt. Lehet, hogy ez megváltozik. Sokan állítják, hogy a sors kegyeként mondott le Edward, mert a kaotikus német viszonyok között rendet teremtő Hitler erőskezűségét, határozottságát, mintegy rokonszenvvel figyelte, és naivságában nem vette észre, milyen hatalmas veszély rejtezik a nácizmus világhódító törekvései mögött. Nos, VI. György lett helyette a brit birodalom királya, és ekkor már valóban nagy szükség volt arra, hogy folyékonyan tudjon beszédet tartani.

A második világháború kirobbanásakor a királyi párnak azt tanácsolták, hogy a. két kislánnyal, Erzsébettel és Margittal költözzön vidékre vagy éppenséggel Kanadába a bombatámadások elől. Főként a királyné volt az, aki úgy gondolta, hogy a királynak nem szabad megfutamodnia. Londonban maradtak (a Buckingham palotát is érte bombatalálat) és a nép haláláig nem felejtette el az idősebb Erzsébetnek, miként látogatta meg az éjszakai bombázások által lerombolt utcákat, hogyan vigasztalta London lakosságát. A bombák elsősorban a dokkok környékén lévő munkásnegyedekre hulltak.

Erzsébet anyakirályné nem volt szentéletű, puritán asszony, mint például Habsburg Ottó édesanyja, Zita. Szerette a pompát, nyolcvan inassal, cseléddel nagy palotában lakott London közepén, versenylovakat tartott. De mélyen vallásos volt, és ilyképpen azt is jól tudta, hogy pozíciója kötelezi egyrészt a jótékonysági szervezetek, katasztrófák utáni alkalmi gyűjtések patronálására, másrészt az erkölcsi normák megőrzésére. Nagy aggodalommal figyelte, hogy az unokái milyen sikertelenek a házasságban. Bár tisztában volt vele; miért romlik el kedvenc unokája, a trónörökös Károly welsi herceg frigye Dianával, ellenezte a válást.

A Mindenható nagyon hosszú élettel ajándékozta meg, de majd félévszázados özvegységgel tette próbára az anyakirálynét. Tavaly télen meghűlt, és az orvosok nem engedték, hogy a százegy éves matróna részt vegyen Karácsony napján a reggeli szentmisén, amelyen testületileg szokott megjelenni a brit királyi család. S nem sokkal később kisebbik leánya temetésére került sor. Ide se engedték volna el, de ragaszkodott hozzá, hogy tolókocsiban elvigyék Margit hercegnő búcsúztatásra. A húsvéti feltámadás előtt egy nappal, álmában érte a halál.

Sárközi Mátyás

FRANK MIKLÓS

MAGYAROK KAZAHSZTÁNBAN

Ki gondolta volna, hogy kazah földön, szétszórtan az országban, mely méreteit tekintve Európával vetekszik, több ezer magyar él? Magyarok, akik az ott élő mintegy száz nemzetiség közepette, nemcsak tudatosan magyarnak vallják magukat, hanem bámulatos erőfeszítéssel és áldozatkészséggel ápolják nyelvüket, kultúrájukat; magyarok, akiket a nemzethez tartozás éltet és akik egy általuk létrehozott HUNGÁRIA elnevezésű Kulturális Szövetség keretében eleven közösséget alkotnak.

Az elmúlt években ugyan többször adtak hírt magukról, sőt 1994-ben sikerült egy tíztagú küldöttségüknek eljutni egy hétre Magyarországra és Göncz Árpád köztársasági elnök is fogadta őket, de aztán ügyüket a feledés homálya vette körül: az akkor lelkesen tett ígéretekből, miszerint a kormány gondoskodik majd róla, hogy aki közülük akar, hazatelepülhessen, azóta se lett semmi.

A Szentatyának mult év szeptemberében Kazahsztánban tett látogatása során nyílt újra alkalom, hogy a magyar közvélemény felfigyeljen az Ázsiába szakadt magyar testvérek sú1yos helyzetére. A Vatikáni Rádió magyarnyelvű adása több részletben interjút sugárzott a Kazahsztáni Magyarok Kulturális Szövetségének Elnökével, *Lesskó Lászlóval*, aki a Magyar Osztály munkatársának, *Vertse Mártának*, részletesen beszámolt a kazah földön élő magyar kisebbség eredetéről, nehéz sorsáról, problémáiról, valamint a kazah nép bámulatra méltó segítőkészségéről a magyarok iránt, akiket testvér-népnek tartanak.

A magyarok nem egyszerre kerültek Kazahsztánba. Az első hullámot az 1. Világháború hadifoglyai képezték, akiket a Szocialista Forradalom szabadított ki a börtönökből. Haza azonban nem térhettek, csak letelepedési engedélyt kaptak és dolgozhattak, családot alapíthattak. Ezek gyermekei - ma már 70 évesek - képezik a legidősebb magyar korosztályt. Az ő soraikból került ki a már említett, 1994-ben Magyarországra látogató csoport.

Az utánpótlás - a 2. Világháború hadifoglyai - 1943 és 45 között kerültek kazah földre, több ezres létszámban. Ezeket sosem engedték szabadon, hanem halálukig a GULAG-ban végeztek kényszermunkát.

Ezeket követték - harmadik hullámként - a „malenkij robot"-ra elhurcoltak. Közülük néhányan még életben vannak.

A negyedik hullám 45 évig, a Szovjetunió összeomlásáig tartott és főként Kárpátalja magyar lakóiból került ki. Köztük papok is voltak, sót püspök is, *Chira Sándor* görög katolikus főpásztor, aki miután kiszabadult a börtönből, évtizedeken át a főváros, Karaganda püspökeként működött. Chira Sándor a budapesti Központi Szemináriumban tanult és tökéletesen beszélt magyarul.

A negyedik hullámhoz tartoznak az 56-os forradalom harcosai, akiket elhurcoltak és akik sok viszontagság után Kazahsztánba kerültek.

A magyarok, akiket a KGB árgus szemmel figyelt, csak a Gorbacsov-i peresztrojka révén jutottak abba a helyzetbe, hogy magyarságukat nyíltan is megvallhatták és 1990-ben létrehozhatták Alma-Atában saját kulturális szervezetüket. Hasonló volt a helyzet vallási téren is. A fiatal generáció ateista nevelést kapott. Ennek ellenére sok magyarnak sikerült továbbadnia a hitet gyermekeinek, unokáinak, úgyhogy amikor 1992-ben legálissá vált a katolikus egyház helyzete, a magyarok is részt vehettek a németekkel, lengyelekkel és a többi nemzetiséggel együtt a hivők soraiban, az Egyház életében.

„A Szövetségünk létrehozásával - mondotta Lesskó Zászló említett interjújában - óriási lelkesedésünknek nem volt határa: boldogok voltunk mindnyájan, hogy

- ezen túl nem kell álcázott névnapokat rendezni Karácsonyra vagy Húsvétra;
- nem kell majd félnünk a Magyar Hazánkkal tervezett kapcsolatok újjáépítésétől, amelyek a Szovjetunióban teljesen megszakadtak;
- szervezetten hozzáláthatunk a teljesen feledésbe merült Anyanyelvünk tanításához, vasárnapi iskolák keretében;
- és talán megvalósulhat mindenkinek a legmélyebben elrejtett álma, hogy valaha visszakerülhetünk Magyar Hazánkba."

A Szentatya Kazahsztán-i látogatásának híre felvillanyozta és új reménnyel töltötte el a magyar kormányok be nem váltott ígéretei következtében mélyen csalódott magyarokat. Hónapokon keresztül rózsafüzért imádkozva készültek találkozásukra a pápával; megszervezték a 23 órás vasúti utazást Ásztanába, Kazahsztán új fővárosába, amihez sikerült egyházi támogatást szerezni; a Zsidó Kulturális Szövetségtől erre az alkalomra a járásában akadályozott Lesskó Zoltán tolókocsit kapott, amelyet felesége, Éva asszony, saját betegségével nem törődve, tolt az állomásig az oda vezető 5 km-es útszakaszon, majd Ásztana gidres-gödrös utcáin, keresztül a tömegen a számukra kijelölt helyig. A fáradság megérte: a tőlük másfél méterre elvonuló pápa szemeláttára kibonthatták plakátjukat, amelyen oroszul és magyarul ez állt: „Szentatya! Segítsen hazatérni Magyar Hazánkba!"

A pápalátogatás csúcspontja az volt, hogy a Szentatya anyanyelvükön. köszöntötte a kazah-földi magyarokat. Hálából Lesskó László, honfitársai nevében, levelet irt a Szentatyának, amelyben többek között ez olvasható: „Ezúttal szeretném kifejezni a Mindenható Atyának mérhetetlen hálánkat a sokéves könyörgésünk meghallgatásáért, hogy megértük ezt a napot, amikor a Szentatya végre ellátogatott a távoli Kazahsztán földjére, annak nagyon sokat szenvedett népéhez... Ugyancsak hálás köszönetet mondunk azért a kegyelemért, hogy életünkben először imádkozhattunk az itt elő és a már elhunyt magyar testvéreinkért - nyilvánosan, szabadon és hangosan - a Szentatyával együtt - magyarul, az édes anyanyelvünkön! - és azért, hogy anyanyelvünkön is megkaphattuk a Szentatya áldását ... Szentatya! Segítsen a kazahsztáni magyaroknak hazatérni magyar hazánkba!"

Úgy tűnik, az ima, a rendíthetetlenül újra ismételt kérés meghallgatásra talált. A magyar kormány szándéka, hogy őszszel Kazahsztánba küld egy megbízottat avval a feladattal, hogy a hazatérni szándékozó magyarokat nyilvántartásba vegye és megszervezze hazatérésüket. Így hangzik a *Semjén Zsolt* h. államtitkártól kapott információ. Nem ismeretes, hogy - amennyiben a terv megvalósul - abban mekkora a szerepe a pápa esetleges közbenjárásának, Vertse Mártának, aki szívügyévé tette és a Vatikáni rádió munkatársaként mindent elkövetett, hogy a Kazahsztánban élő magyarok vágya teljesülhessen, ill. a magyar kormányzati szerveknek, amelyek a már-már feledésbe ment és valamelyik íróasztalfiókban porosodó ügyet újra elővették és konkrét lépések foganatosítására határozták el magukat. Bármint legyen is, mindenképpen Isten kezében futnak össze a szálak:... Kazahsztán - Budapest - Róma: „Isten egyenesen ír, görbe vonalakon". Ezért érdemes imádkozni... □

A TERROR HÁZA

Budapesten - február végén - megnyílt a nácizmus és a kommunizmus áldozataira emlékeztető Terror Háza. Hosszú tudományos előkészítés eredménye ez a maga nemében úttörő jellegű emlékhely, amelyet több, mint 100 ezer ember jelenlétében nyitott meg Orbán Viktor miniszterelnök. A kormányfő köszönetet mondott a több évtizedes elnyomás még életben lévő áldozatainak, mert az ő önuralmuk tette lehetővé 12 évvel ezelőtt, hogy Magyarország erőszak nélkül szerezte vissza függetlenségét. Orbán Viktor szerint az erőszak elszenvedőinek a kommunizmus összeomlása után is volt erejük nemet mondani a bosszúra.

Nem véletlenül választották az Andrássy út 60. sarokházát a magyar történelem legsötétebb korszakainak emlékhelyéül. Ugyanis itt ütött tanyát a nyilas rémuralom vezetősége, majd tőlük, mintegy varrat-mentesen átvéve az épületet, innen irányította a nemzet gúzsba-kötését az egyeduralkodó párt „vasökle", a hírhedtté vált ÁVH. Testileg-lelkileg megnyomorított polgárok milliói rettegtek tőlük. A kommunisták kezdettől fogva egyik legfőbb ellenségüknek tekintették az egyházakat, amelyeknek legyűrésében döntő feladat jutott az ÁVH-nak. Mint Kiszely Gábor, a Terror Házának szakmai igazgatója elmondta, sok ezerre tehető azoknak az egyházi személyeknek a száma, akiket az ÁVH Andrássy úti központjában 1956-ig elhurcoltak. Az épület külön termet szentel az emlékünknek. Itt kenyérből készült Rózsafüzér, börtönbe becsempészett Biblia, fából tákolt kereszt látható, de itt állították ki az emlékhellyé alakított épület alighanem legismertebb áldozatának, Mindszenty hercegprímásnak reverendáját is. A korabeli híradókból, dokumentum-felvételekből és újságcikkekből - amelyek segítségével hű képet kap a látogató a korabeli eseményekről - egyértelműen kitűnik, hogy a kommunista vezetés milyen rendszerességgel és tervszerűen hajtotta végre az egyházak megtörését. Mindszenty bíboros 1949 februárjában történt elítélése korántsem volt elegendő ahhoz, hogy a katolikus egyházat rávegyék a teljes behódolásra. A püspöki kar 1950 nyarán szembesült azzal, hogy a rendszer kegyetlensége nem ismer határt. Miután a erős és a világháborúban különös tekintélyt szerzett lengyel püspöki kar is egyezkedésre kényszerült az államhatalommal, a magyar katolikus egyház még szabadlábon lévő vezetői is aláírták a kormány által diktált megállapodást. De egy év sem telt el és a megállapodást aláíró Grősz József kalocsai érsek is bekerült az ÁVH központjába, ahol a brutalitások hatására elismerte a kommunista párt által előre kitervelt vádakat és így őt is - a mind olajozottabban zajló kirakatperek keretében - 15 évi börtönre ítélték. A Terror Házában a látogató azonban tudomást szerez arról is, hogy az egyházak megtörése ellenére is akadtak olyanok, akik dacoltak az elnyomással és egészen a rendszerváltásig újból és újból felvették a harcot az ifjúság keresztény szellemű nevelése, a nemzeti kultúra megőrzése érdekében. Nekik is szólt Orbán Viktor beszédének azon részlete, amelyben „elismerést, főhajtást és köszönetet" emlegetett az Andrássy út 60. áldozataira emlékezve.

Makvári György

Névvel megjelölt cikkek nem minden esetben felelnek meg a szerkesztőség véleményének. - Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

GODÓ PÁTER KÁLVÁRIÁS ÚTJA

Látogatás a Godó-portán

3. rész

- 1999. szeptember 22-én, halálának 3. évfordulóján dr. Bura László mondott beszédet a sírnál, ahova eljöttek a szatmári tanítványai. A sírra márvány emléktáblát tettek.

Az iratosi sírkertnek a ravatalozóhoz vezető fő útján balkézről sorakoznak a Helybéli Golgota állomásai. A tizenharmadik stáció („Jézust leveszik a keresztről") előtt a jezsuita atya síremléke. A kövön felül az írás így áll:

ITT NYUGSZIK
GODÓ MIHÁLY
JEZSUITA PÁTER
1913. IX. 24. - 1996. IX. 22.
NYUGODJÉK BÉKÉBEN.

Alul pedig a külön rátett tábla:
„TÖRTÉNELEM TŰRŐPRÓBÁJÁT ÁLLTA, MINT A HŐS MÁRTÍROK. NEM TÖRTÉK MEG SEM A BÖRTÖN, SEM A VÖRÖS PILÁTUSOK."

HITVALLÓ NEVELŐJÜK EMLÉKÉRE A SZATMÁRI TANÍTVÁNYAI.

- Csodálatos ember volt! Egyszer szeretném megírni - sóhajt Banner Zoltán, a volt szatmári tanítvány, aki Csabán élve nem jutott el az iratosi évfordulós megemlékezésre.

A verset egy pap barát írta.

- Bíró Antal atya Godó Mihály barátja volt, Simándról ment nyugdíjba, Aradon él. Délben bejár ebédelni a Minoritákhoz. Mikelakánál a hídnál vett magának lakótelepi lakást; helyettesíteni szokott. Német-magyar szakos tanár lenne.

- Verseket ír, költeményt szerzett a Márton Áron pályázatra is. A szatmáriak ebből vettek idézetet Godó atya sírjára. A tábla fölszentelésére Bíró atya eljött.

- Jé, ezt én írtam! - fedezte föl.

- Nem tudtuk!

A név nincs ott a versrészlet alatt.

- A szatmáriak emléktáblát hoztak a szülőházra is. Később fogják kitenni. A szülőházban most András bácsi él, Godó atya öccse. A másik öccse a Tódáson, leánytestvére a Malom utcában lakik - regél tovább Almási doktor.

Dr. Bura László 1999. szeptember 26-án a szatmárnémeti Kálváriadombon Godó atyáról szólva elmondotta, hogy egyetemi lelkészként, Szatmárnémetiben a konviktus vezetőjeként, a Mária kongregáció elöljárójaként, az államosítás után még hittant tanítva, az egyház egységéért küzdve, a 18 évi börtön alatt mindenkor egyenes jellemével, meg nem alkuvásával, célratörésével hatott az emberekre, a diákokra, a felnőttekre, az egyháziakra, ezernyi rabtársára.

- Godó atya a rábízottaktól, neveltjeitől azért kérhetett kitartást, készséget és munkaakaratot, mert őt is ez jellemezte. Azért volt eredményes, mert ősforrása a meggyőződés és a lelkesedés, illetőleg a következetes cselekvés volt.

Élete tartalmas és eredményes volt. Egyszerű életmódja, meggyőződéséhez való töretlen ragaszkodása, az egyházhoz való hűsége tanúskodott arról, hogy amit hirdetett, azt éli is. Jelentős volt az egyházellenes folyamat megbuktatásáért végzett tevékenysége; eredményes volt, mert 18 nehéz börtönévet (8-at magánzárkában) hitéért és meggyőződéséért szenvedett. Börtönéveit lelkipásztori munkának is tekintette, hiszen egy nagyon elhanyagolt réteg, a súlyos bűnözők, az életfogytiglan elítéltek körében hirdette az evangéliumot.

1952 december 6-án Jilava földalatti börtönének 2-es cellájában meghalt dr. Scheffler János, Szatmár megyéspüspöke, akit Rómához való hűsége miatt börtönöztek be. A börtönvilág sajátos csatornáin keresztül Jilava földalatti lakói sokat tudtak egymásról, így a püspökkel a kihallgatásokon történtekről és a börtönben való viselkedéséről is. A 8-as cella lakói, Páter Godó és 105 cellatársa még aznap értesültek a püspök haláláról. P. Godó letérdelt a cellában és hangosan imádkozott, cellatársai némán hallgatták. Hálát adott Istennek, hogy a püspököt megmentette az ellene tervezett, Mindszentyéhez hasonló pertől, s azért, hogy az egyháznak újabb követe áll ezentúl Isten színe előtt, aki közbenjár értünk.

- Ahogy *Ross Márton*, Temesvár mai püspöke mondta: „Imáinkban hálát adhatunk Istennek, hogy közöttünk élt, velünk együtt dolgozott és hitét megvallotta, velünk megosztotta, példájával arra tanított mindenkit, hogy mit jelent a mai világban hinni, Istent és embert szolgálni."

MIHÁLY ATYA SZOLGÁLATA

Bíró atya így emlékezik a „Magyar jezsuiták vallomásai"-ban:

- Talán hiába is mondom a ma emberének, hogy Isten útjai kifürkészhetetlenek. Óhaját jelezte szüleinek, hogy pap szeretne lenni. Édesanyjának nem volt kifogása ellene, de édesapja azt szerette volna, ha az elég tekintélyesnek mondható gazdaságban marad s lesz, aki a 12 ló gyeplőjét kezében tartja. Az édesanya óhaja győzött, de 12 ló helyett - ha szabad így mondanom - a szellem és a lelkiség 12 lovának gyeplőjét tartotta feszesen a kezében, és ezt soha el nem engedve olyan életpályát futott, amit csak bámulni, de gyarló embernek követni alig lehet. Nem ismert megalkuvást sem az állam, sem az egyház előtt. Szent Ignác harcos magatartása jellemezte, ami egyhuzamban 10 év szigorított börtönbüntetésbe került, egyedül egy cella magányában. A kákán is csomót kereső diktatúra gondoskodott róla, hogy börtönéveit megszakításokkal 16 évre gyarapítsa. Börtöntársa vallomásából tudom, hogy magas korára való tekintettel az utolsó büntetését megrövidítették, de ő kérte a börtön igazgatóját, hogy a rá kiszabott büntetést teljes egészében letöltheszse, mert a vele elítélt szerencsétleneknek nagyobb szüksége van a vigasztalásra, mint a szabadon élőknek.

Godó András bácsi folytatja.

Herkulesen szolgált. Több nyelven tartott misét, onnan emiatt elhurcolták. Herkulesen Králik néni szakácskodott; nem ő, a szakácsnője főzött.

Az volt a helyzet, hogy Herkules előtt máshonnan indult a börtönbe.

Volt egy másik pap, az ű dolgát is magára vállalta. Körösztöt árultak, rózsafűzért. Aradon valami alumínium dolgokat kicsempésztek a gyárból s körösztöt gyártottak. Ki, ki nem, besúgta őket.

Resicán azt mondták neki:

- Hunnan szödte az anyagot?!

És miért gyártották a körösztöket mög a rózsafűzéröket?

Ügyvéd nem köllött neki, nem hagyta beszélni, majd ű.

Herkulesön némötül, magyarul, románul prédikált, de csehül is tanult, mert Herkules körül voltak cseh falvak; tán már csehül is tudott. Ez is az egyik bűne volt.

- Te - aszondja, - annyi folyóiratom volt Szatmáron, a püspöktől kaptam, hogy használjam a konviktusban a tanítványaimmal. Eldugdostam a könyveket a padláson a deszka alá!

Nem mögtalálták aztán? Mindönét elszödték.

Szamosújvárt - ahol szintén volt börtönben - ferences szerzetes volt a parókián. Amikor möglátta a plébános, azt mondta:

- Na, ebből se lösz embör!

És jól tartotta, hogy mögerősödjön.

Lejárt a Szamosra. Reumás volt, ott kúrálta magát. Az orvos lassan talpra állította.

Majd aztán Budapestön (Szentannáról vitték el oda) a szürkehályogot leszödték a szömérői, de nagyon legyöngült tőle. Egyszer (Szentannán) elesött, majdnem eltörte a kezét.

Szalontán, Pankotán volt még azután.

- Várjon, leengedem a cserepet. Ne ázzunk be. Ilyenkor fel szoktam néhányat húzni, hogy levegőzzön a búza. (Mert hogy az eső megint rákezdett.)

Volt neki egy könyve, róla írta egy író. „Kisiratostól Szentannáig."

Pankotáról Szentannára gyött, amikor már nem bírta.

Vittem neki a disznóvágásból Herkulesre, még Pankotára is. Egy-egy fél disznót.

Nagyon szegényesen élt.

- Jaj, András, ez a fráter nem veszi el a pénzt! - mondta egy asszony. Erre-arra köllött az igazolás.

Egy némöt ott könyörgött, hogy az anyakönyvből írjon ki! Írja ki az adatait.

- Nem gondolja, hogy engem ezért börtönbe csukhatnak? - mondta. Sokat kisegítött.

Herkulesön valaki beszerelt a szobájába egy rádió adó-vevőt. Mindönt tudtak róla! A harangórába tötték, Németországból kapta. Órakor a harangot bekapcsolta. Ebbe rejtötték el az adóvevőt.

Jött a szeku, elvitték. Fölkerült az ügye Ceausescu elé, aki azt mondta:

- Hagyják el!

El nem hagyták.

Bíró Antal ferences atya így vett tőle búcsút:

- Kisiratostól a poklon át Kisiratosig. Ezzel a mondattal jellemezhetném a legtalálóbban azt az életpályát, melyet P. Godó Mihály, a Jézus Társaság tagja 83 éven át jellemcsorbulás nélkül megfutott. A klasszikus eposzok rendszerint így kezdődnek: *Arma virumque cano* - Fegyvert és férfit éneklek. P. Godó életpályáját kiértékelve így fogalmazhatnék: szikla jellemre s Krisztus hős papjára emlékezem, mert neve fogalom, nem csak a papság körében, hanem egyházmegyénk határain túl is igen nagyrabecsült egyéniség volt. A jellemóriások közé tartozott, nem hiába volt titkos közvetítő a diktatúra évei alatt a két egyházfejedelem, Mindszenty bíboros és Márton Áron püspök között. A magyarságért hozott áldozataiért megkapta a Magyar Köztársaság Nagykeresztjét.

Közreadja:

Sarusi Mihály, Balatonalmádi

(Folytatás a következő számban)

KÖNYVESPOLC

HARANGOZO FERENC EMLÉKE

Gyürki László körmendi plébános tavaly az ÉLETÜNK néhai főszerkesztőjének, Harangozó Ferencnek meghurcolásáról szóló könyvet tett közé, mintegy gyarapítva azoknak a dokumentumértékű műveknek a számát, amelyek a rendszerváltás óta láttak napvilágot a kommunista uralom egyházüldöző politikájáról. A visszaemlékezés jellegű kötetet Hetényi Varga Károly történész látta el bevezetővel.

Az alig 160 oldalas könyv megrendítő olvasmány. Harangozó Ferenc ugyanis nemcsak az AVH börtöneit és kínzókamráit járta meg, hanem elkerült Szibériába is, mert a szombathelyi szeminárium rektorhelyettesként - a negyvenes évek végén - sokakat segített át az osztrák határon és nem tudott vállrándítással belenyugodni Magyarország bolsevizálásába. Még a témában jártas olvasót is meglepi, hogy Harangozó Ferenc indulat és gyűlölet nélkül írja le embertelen meghurcolásának történetét. A természethez közel álló ember megfigyelései sütnek át szibériai élményeit leíró mondatain, úgyhogy nem egyszer azon kapjuk magunkat, hogy szinte vele utazunk a végtelen orosz földön. Éhség, mínusz 50 fok körüli telek, tífusz, amely majdnem végzett vele. Valóban, csak Isten kegyelme tartotta meg a világnak, mert Istennek még tervei voltak vele.

Harangozó Ferenc 56 előtt visszatérhetett Magyarországra és a forradalom eltiprását követően ő is Nyugatra jött, ahol közel másfél évtizeden át a szabad világ egyetlen magyar középiskoláját, a Burg Kastli Gimnáziumot vezette, majd nyugdíjba vonulását követően több körútjára is elkísérte Magyarország száműzött hercegprímását, Mindszenty bíborost. A vele együtt meghurcolt Mészáros Tiborhoz hasonlóan Harangozó Ferencnek is megadatott, hogy megérje a rendszerváltást és a hivatalos rehabilitálást. A könyvből megtudjuk azt is, hogy egykori plébániáján, Szentpéterfán helyezték örök nyugalomra.

(Harangozó Ferenc: A csendlaki parókiától a szibériai hómezőkig - Kiadó: Gyürki László; 9900 Körmend, Faludi utca 3.)

Vincze András

A humánembrió identitása és jogállása

Ez a címe annak a könyvnek, amelyet a közelmúltban mutattak be Budapesten a Központi Szeminárium dísztermében. A Pápai Életvédő Akadémián elhangzott előadások gyűjteményét *Bíró László* püspök rektor értékelte a sajtó képviselői előtt kiemelve, hogy a fordítás más nyelveket megelőzve jelent meg magyarul. Kiadója a Magyar Püspöki Kar Családpasztoráció Bizottsága, szerkesztője *Somorjai Ádám* OSB, a római Collegio S. Anselmo tanára. Kapható a Szent István Társulatnál. Mindez jelzi, hogy a magyar katolikus egyház milyen nagy jelentőséget tulajdonit e modern tudományág eredményei ismertetésének, ill. a megszületendő gyermek jogai és személyisége védelmének.

A sajtóbemutatót *Carl Josef Rauber*, a Vatikán magyarországi nunciusa vezette be. Többek között kifejtette, hagy az Apostoli Szentszék a Pápai Életvédő Akadémiát az emberi élettel kapcsolatos alapvető problémák tudományos igényű és átfogó elemzésére hozta létre.

Működése során filozófusokat, biológusokat, orvosokat, jogászokat és hittudósokat szólaltat meg a genetikai ismeretek nyomán rohamosan bővülő kérdések sokoldalú megvilágítására.

A könyv tudományos jelentőségét és lényegi üzenetét dr. *Harsányi Ottó* OFM méltatta. A könyvben közölt nemzetközi tekintélyű szakemberekre és saját tanulmányaira hivatkozva többek között felhívta a figyelmet korunk egyik jellemző és veszélyes tendenciájára, amely leszűkíti a személyiség fogalmát. Hangsúlyozta, hogy már a megtermékenyített petesejt a zigóta is birtokában van az emberi lét minőségének. Így aki a személynek, az embrió fogantatása pillanatától kijáró védelmet „mágikus határvonalhoz" kívánja kötni, az a határvonal előtti illetéktelen beavatkozás mellett foglal állást és nem az ezt követő védelmet kívánja elősegíteni.

A Pápai Életvédő Akadémia szakelőadóinak állásfoglalásait ismertetve kifejtette, hogy szemléletük segít visszaállítani a család értékeinek elismerését, ami a legmegfelelőbb közösség az emberi személy hiteles kifejeződésének biztosítására. Nyomában egyre inkább bebizonyosodik, hogy a gyermek nem tehertétel, hanem áldás a társadalom számára. Bizonyítja életképességét és gazdaságilag is kimutatható versenyképességét, ami egyben egy biztató jövőkép alapját is jelenti.

Kovács K. Zoltán

HÍREK - ESEMÉNYEK

Habsburg Ottó nyilatkozata a Vatikáni Rádióban

Március 11-én délelőtt a Vatikáni Rádió angol nyelvű műsorában Habsburg Ottó, a Páneurópai Unió elnöke adott interjút, amelyben szólt az Európai Konventről, a földrész keresztény gyökereiről, a páneurópai piknikről, a magyar választásokról. A legrégebbi európai egyesítési mozgalom, a Páneurópai Unió elnöke emlékeztetett rá, hogy az egységes keresztény Európa gondolata Nagy Károly idejére nyúlik vissza.

Az interjúban a Páneurópai Unió elnöke beszélt arról, hogy a tavalyi, Budapesten rendezett taizéi találkozón 80 ezer fiatal vett részt, de a média nem szólt róluk. „Valóban, ez probléma. De azt hiszem, túl fogunk rajta jutni. Nem tartható sokáig ez az állapot, hiszen az emberek egyre inkább felfedezik, ha manipulálják a tömegtájékoztatást. A Páneurópai Unió nemcsak a szocializmust és a nacionalizmusokat utasítja el, hanem azt a sekélyes, ateista humanizmust is, amely sajnos egyre több európai nemzetben nyer talajt. Mint ahogy a test nem létezhet lélek nélkül, úgy Európa sem létezhet eszmeiség nélkül. És csak *egy* eszme létezik, amely nélkül a földrész múltja összeomlik, ez pedig a kereszténység." Habsburg Ottó emlékeiben rendkívüli sikerként él az 1989. augusztus 19-én az osztrák-magyar határon megrendezett Páneurópai Piknik. Azt is kijelentette: „Nagyon szeretek együtt dolgozni a magyarokkal. Nemcsak azért, mert egy vagyok közülük, hanem azért is, mert a magyarok elsősorban hazafiak, nem pedig pártemberek. Magyarországon egyesek azért panaszkodnak, hogy túlságosan éles a kampány, de ha Németországhoz, vagy Nagy-Britanniához hasonlítjuk, akkor nagyon is simán mennek a dolgok."

Habsburg Ottó Magyarország jövőjét illetően legfontosabbnak a keresztény háttér visszaszerzését nevezte. „A probléma az, hogy az ateista iskolák 40 éven át éjjel-nappal dolgoztak, hogy kiirtsák a vallási örökséget. Most azonban lassanként visszatér a vallás. Magyarország nem létezhet keresztény hagyományai nélkül. Másodszor szeretném, ha Magyarország teljes egészében integrálódna az Európai Unióba, végül pedig ami a gazdasági életet illeti, Magyarországnak kitűnő termőtalaja van, óriási nagy feladat áll a mezőgazdaság előtt." VR/MK

Kitüntették az ÉLETÜNK munkatársát

Az újságírás legmagasabb állami kitüntetését, a Táncsics-díjat hat publicista vette át az idén Rockenbauer Zoltán kulturális minisztertől. Köztük volt a katolikus újságírás két jeles alakja: *Kovács K. Zoltán*, lapunk munkatársa és *Szabó Ferenc* jezsuita atya.

Mindkettőjüknek szeretettel gratulál az ÉLETÜNK szerkesztőség.

Megjelent!
SZAMOSI JÓZSEF
új könyve:
MAGAM ÜGYÉBEN I. kötet
Versek, műfordítások · Az évek sodrában
Cikkek, bírálatok ·
Stílvirágok-gyomnövények ·
Lapszéli jegyzetek · Nekrológok
❊
MAGAM ÜGYÉBEN II. kötet
A kortársak szemével ·Interjúk, köszöntők ·
Levelezés · Két irodalmi hamisítvány ·
A szentkorona menekítése és elmlékműve · Jegyzetek
A két kötet 600 oldal és
40 oldal melléklet: képek, dokumentumok.
❊
Megrendelhetö a Szerző címén:
Elektrastr. 7/b, D-81925 München,
❊
Együttes ára: 35 EURÓ + portó
Átutalás: HypoVereinsbank Mü.
Konto-Nr.: 86 20 99, BLZ: 700 202 70

Zágrábban, 82 éves korában meghalt Franjo Kuharic bíboros.

A horvátországi Pribics községben egy parasztcsalád 13. gyermekeként látta meg a napvilágot. A háború befejezésének évében szentelték pappá, így egyházi pályafutására a kommunista rendszer vallás-ellenes intézkedései erősen rányomták bélyegüket. Püspöki kinevezése ugyan már az enyhülés korszakára esett, de még 1983-ban is Belgrád mindent elkövetett, hogy megakadályozza bíborosi rangra emelését. Kuharic ugyanis kezdettől fogva felemelte szavát az iskolai hitoktatás és az alkotmányban szavatolt szabad vallásgyakorlás mellett. A kommunizmus bukása és Horvátország függetlenné válása után Kuharic lett az új horvát püspök kari értekezlet főtitkára. A balkáni válság kirobbanását követően nemzetközi elismerést szerzett nyilt kiállása az emberi jogok betartása mellett és amiért nemzetközi szankciókat sürgetett az agresszorral szemben.

V. A.

Josef Homeyer hildesheimi püspököt - további két évre - újraválasztották az Európai Közösség Püspöki Kara bizottságának az élén.

A COMECE az Európai Unió tagországai katolikus püspöki konferenciáinak a bizottsága, de emellett társult tagja a magyar, a cseh, a máltai, a lengyel és a svájci püspöki kar is. Az 1929-ben született Homeyer egyik fő feladatának tekinti az unió keleti bővítésének egyházi előkészítését és ezért gyakran jár a csatlakozásra váró országokban. Nemrég Moszkvában járt, ahol a Szentatya oroszországi látogatását próbálta előmozdítani. Az Európai Unió Bizottságának elnöke arra is kérte Homeyer püspököt, hogy az ortodox keresztények körében igyekezzék a nyugati orientáltság erősítésén fáradozni. Alighanem ennek köszönhetően az orosz ortodox egyház két állandó képviselőt küldött az Európai Unió brüsszeli központjába.

M. Gy.

Vidám történetek

SZÁJRÓL SZÁJRA

A „Leiter Jakab"

1863-ban Ágai Adolf a Pákh Albert szerkesztette „Magyar Sajtó"-nál dolgozott mint fiatal újságíró.

Ekkoriban történt, hogy Nadar felszállt „Géant" nevű hatalmas léghajójával. Az egész világ kíváncsi érdeklődéssel figyelte ezt a vállalkozást. A bécsi lapok a „Géant" első útjáról természetesen részletes tudósítást közöltek és a „Magyar Sajtó" is sietett „párizsi levelet" közölni, persze a német újságokból szerzett értesülések alapján. A fordítást Ágai Adolf készítette, valószínűleg a „Wanderer" c. újság beszámolója alapján.

A következőképen hangzott:

„Midőn a legfelső felhőrétegen is átröpültek, a gömb megrezdült, kissé oldalt hajolt, de - így állítják az utazók - egyikük sem ijedt meg. Előhívták Godard-t, a tapasztalt léghajóst. Fel, fel. Olyan magasra akarunk szállani, mint Leiter Jakab."

- Ki ez a Leiter Jakab? Talán valamelyik híres léghajós? - kérdezgették másnap a szerkesztőség tagjai.

Ekkor derült ki, mindenki megdöbbenésére, hogy az bizony a „Jakob´s Leiter", azaz Jákob lajtorjája, mely az égig ért!

Ágai Adolf azt mondja, hogy ő a baklövést csintalanságból, szántszándékkal követte el, mert kétségbe akarta ejteni Greguss Ágostont, aki már akkor is a szerkesztőség tagja volt... A dolog nagy derültséget váltott ki országszerte. „Leiter Jakab", vagyis a leiterjakab azóta is a fordításbeli botlásokat, melléfogásokat jelző műszó lett, nemcsak a sajtóban, de a nagyközönség soraiban is. □

Dr. Schulte – Dr. Frohlinde, ügyvédi tanácsadás
minden jogi kérdésben.
Schwarz Annemarie, hites tolmács és fordító
német / magyar nyelven.
Tel.: 0211/44 22 40, Fax: 0211/44 28 16

MAGYAR BOROK, PÁLINKÁK NAGY VÁLASZTÉKBAN!
Olcsó áron raktárról – kérje árlistánkat!
JOSEF UDVARHELYI, Tel.: (0911) 4 72 01 50.
KEPLERSTR. 2, D-90478 NÜRNBERG

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETŐINK FIGYELMÉBE !
Az „Életünk"- OTP Bank Budapest, VIII. ker. körzetifiók bankszámlája
2002. január 1-től megszünt!
Előfizetéseket postacsek-kontónkra, Münchenbe vagy címünkre kérjük: Ungarische Katholische Delegatur Sonderkonto ÉLETÜNK: Postbank München, Konto-Nr.: 606 50-803, BLZ 700 100 80.

Köszönjük, ha megújítja az Életünk előfizetését!

Új magyar film

Hídember

Hazalátogatásaink alkalmából utunk Nagycenken visz át. Így gyakran nyílt alkalmunk arra, hogy megálljunk a Széchenyi kastélynál, parkjában megidézzük a múltat, vagy lerójuk kegyeletünket a mauzóleumban. 2001 nyarán filmesek vették birtokukba a meghitt ódon falakat. Örömmel értesültünk arról, hogy készülőben van Széchenyi István életét és korát felidéző játékfilm.

Soha jobbkor - gondoltuk, hisz Jókai megfilmesített regényei óta, nem került sor, nagyszabású romantikus történelmi eseményt, vagy példaképet népszerűsítő film forgatására.

Szükségünk van e példaképekre? - teheti fel a kérdést a mai rohanó ember. Üzenhet-e nekünk a reformkor? Bizonyára, hisz hiteles példaképekre szükség van, ha a XIX-ik sz. történelem is, de Széchenyi alakja, jelleme, élő példakép minden nemzedék számára. Megismerve összetett, bonyolult személyiségét, talán más szemmel vetünk egy-egy pillantást a Széchenyi program plakátjára, és a szívünkben is megindul valami, hogy mennyi mindent tehetünk egyéni felelősségvállalásunkkal a hazáért. Kossuth nem hiába nevezte Széchenyit a legnagyobb magyarnak. Élete, üzenet mindannyiunknak.

Ezek a gondolatok kavarogtak bennem, és kicsit türelmetlenül vártam a film bemutatóját. Mivel a Bavaria Filmstúdió is részt vett annak készítésében, így Münchenben március 27-én egy zártkörű vetítés előzte meg a magyarországit. A film bemutatóján részt vett a rendező és szövegíró Bereményi Géza is.

Pazar képsorok, bravúros operatőri munka ad számot a majd egy éves munka eredményéről. Megelevenedik Széchenyi István gyerekkora, majd az azt követő ellentmondásokkal teljes ifjúkor. Angliai utazásai, annak hatása a feudális elmaradottságban élő Magyarország politikai és gazdasági változásokat sürgető légkörére. A pozsonyi országgyűlés, a szabadságharc, annak megtorló intézkedései és a döblini elmegyógyintézet az egyén tragédiájával. A gróf híd akart lenni nyugat és kelet között éppúgy, mint összekötő kapocs Bécs és hazája között. Eperjes Károly számára a főszerep nagy kihívásnak bizonyult. Széchenyi összetett, árnyaltan finom érzelmi világát, töprengő önvádait megszólaltatni nehéz feladat. Számomra a jellem mélysége, az átélt katarzisok, az abból minőségi változásokon beérő személyiség érettsége maradt el.

Ennek ellenére egy nagy monumentális filmnek lehettünk tanúi, amely a legmodernebb technikai bravúrokkal rendelkezve teszi vizuálissá az eseményeket, pl. hídavatás. Romantikus képsorok kísérik az eseményeket, gyönyörű művészi külső felvételek, korhű kosztümök.

A film erősen megmozgatja a néző fantáziáját. A főhőssel éljük át a történelmet, keressük a miérteket. Az egyéni és a társadalmi felelősség, a békés jövő építése, a gazdasági növekedés napjaink igénye is.

Ifjúságunk számára ma is modern Széchenyi naplója, önéletrajzi regénye, vagy Németh László nagyszerű drámája.

Korunk új Széchenyikre vár, olyan fiatalokra, akik az édesanyáktól kapott életet a felnőttéválás folyamatában új minőségi tartalommal szülik ujjá. Mindenkinek kellemes szórakozást kívánunk.

Kucsera Judit, *Eching*

AZ ÉLET KÖNYVÉBŐL

NÉMETORSZÁG -MÜNCHEN

Keresztelések: Hermann Patrícia, H. Tiberiu és Beatrice kisleánya, 2002. január 6-án; **Diekötter Kristina Hildegard Emese**, D. Ulrich és Ágnes Anna kisleánya, 2002. január 27-én, valamint **Agárdi Michelle Kimberly Cecília,** Heeg Sean Gary A. Ágnes kisleány, 2002. február 10-én részesült a keresztség szentségében.

Halottak: Dr. Bencze Kálmán, 74 éves korában hunyt el, temetése 2002. február 22-én a müncheni Waldfriedhofban; **Szalma Margit,** 60 éves korában hunyt el, az ő temetése 2002. március 4-én hasonlóan a müncheni Nordfriedhofban volt.

DÉL-FRANCIAORSZÁG

A keresztség szentségében részesültek: **Tarvasi Máté** Lyonban; **Rodriguez Floriand**, Lucsánszki Teréz unokája Echirolles-ban; **Prohászka Clemence** Lyonban; **Joó Maxime és Richard Magalie,** Joó László unokái St. Just Malmont-ban; **Hegedűs Virgile** Pont de Claix-ben.

Halottaink:

Horváth János 80 éves Renage-ban; **Rado Aladárné** szül. Tóth Gizella Bourgoin Jallieuben; **Baudies (Bádics) József** 93 éves korában (2002. január), felesége szül. **Nagy Rozália** 88 éves korában (2001 november) Echirolles-ban; **Rimai Jánosné szül. Szabó Irén** 81 éves St. Aubin-ben, **Király János** 74 éves St. Etienne-ben; **Vadas István** 87 éves Villefranche-ban.

A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy rövidítsen a beküldött kéziratokon.

A szerkesztőség

EURÓPAI, NÉMETORSZÁGI OLVASÓINK FIGYELMÉBE!

AZ ÉLETÜNK előfizetési árát kérjük helyi terjesztőinkkel (misszióinkkal) rendezni! Csak a kiadóhivatalból postázott újságok előfizetését kérjük az „Életünk" müncheni postabank számlájára befizetni.

A szerkesztőség

MAGYARNYELVŰ SZENTMISÉK NYUGAT-EURÓPÁBAN

Időnként közöljük a magyar lelkészségek telefonszámát és címét, ahol érdeklődni lehet magyarnyelvű szentmisék helye és ideje után.

ANGLIA:

London: Msgr. Tüttő György főlelkész, Dunstan´s House, 141, Gunnersbury Avenue, GB-London W3 8LE, **Telefon./fax: 0044/20/8992 2054**

AUSZTRIA:

Bécs: Ft. Hegyi György, Ungarische Röm. Kath. Seelsorgeamt, Döblergasse 2/30b, A-1070 Wien, **Telefon/fax: 0043/1/526 49 72**

Pázmáneum, Msgr. Veres Árpád, rektor, szentmise: minden szombat este 18.30, A-1090 Wien, Boltzmanngasse 14, **Tellefon: 0043-1-317 36 56**

Burgenland/Alsóőrött:
Pfarramt Unterwart, Ft. Dr. Galambos Ireneus OSB, **Telefon: 0043/ 33/527 108**

Grác: szentmise minden vasárnap 10 órakor Griesplatz 30. sz. alatt a Welsche-Kirche-ben, Schönau Gürtel 41, Ugri Mihály gondnok, **Tel.: 0043/316/68 35 08;**

Innsbruck: minden hónap 2. vasárnapján, Richard Wagner Str. 3., Dr. Magda Szilveszter diakónus, **T.: 0512/204 103**

Linz: Misézőhelyek: Linz, Wels. Érdekl.: Ft. Szabó Ernő, Senefelder Str. 6., A-4020 Linz, **Tel.: 0043/732/342-586**

Salzburg: Szentmise havonta egyszer, vasárnap 12 órakor az Orsolyita-zárdában, Aigner Str. 135, változó dátummal. Érdeklődni: Schwarz Mária, **Telefon: 0043/662/820 139**

BELGIUM

Brüssel: Ft. Urban Imre, Mission Catholique Hongroise, Rue de1 Arbre Bénit 123, B-1050 Bruxelles/XL/ **Telefon/fax: 0032/2/64 85 336**,

Liege/Luxemburg: Ft. Dobai Sándor főlelkész, Amonier Hongroise, Rue des Anglais 33., B-4000 Liege, **Telefon: 0032/ 4/22 33 910**

FRANCIAORSZÁG

Párizs: Msgr. Molnár Ottó főlelkész, szentmise minden vasárnap 11-kor. Mission Catholique Hongroise, 42, rue Albert Thomas, F-75010 PARIS, **Telefon/fax.: 0033/1/42 08 61 70; http://perso.club-internet.fr/mppi/missionhu**

Dél-Franciaország: Ft. Fülöp Gergely, Mission Catholique Hongroise, 74 rue du Grand-Roule, F-69110 Ste Foy-les-Lyon,
Telefon: 0033/7/850 16 36

NÉMETORSZÁGBAN

AUGSBURG-i Egyházmegye: Miséző helyek: Augsburg és Neuburg a. D. Érdeklődni: Ft. Báthory Lajos. Telefon: (0821)22 92 838.

BAMBERG-EICHSTÄTT-REGENSBURG-i Egyházmegye nürnbergi székhellyel: Miséző helyek: Bamberg, Coburg, Ingolstadt, Landshut, Nürnberg, Regensburg, Straubing, Neuburg a. D.: Érdeklődni: Ft. Bárány József, Ung. Katholische Mission, Tuchergartenstr. 2/A, D-90571 Schwaig. Telefon: (0911) 507 57 96

ESSEN-i Egyházmegye: Miséző helyek: Duisburg, Essen, Neukirchen-Vluyn, Érdeklődni: Ung. Kath. Misson, Steeler Str. 110, D-45139 Essen. Telefon: (0201)28 47 40 vagy Kölnben: (0221) 23 80 60.

FREIBURG-TRIER-SPEYER-i Egyházmegyék Karlsruhe-i székhellyel: Miséző helyek: Mannheim, Offenburg, Kaiserslautern, Trier, Saarbrücken, Freiburg, Baden-Baden, Karlsruhe, Pforzheim, Freiburg, Strassbourg, Mulhouse, Colmar. Érd.: Ft. Dr. Szabó József, Ung. Kath. Mission, Schneidermühler Str. 12i, D-76193 Karlsruhe. Tel./Fax: (0721) 68 72 15

BERLIN-i és HAMBURG-i Főegyházmegye **Hildesheim-**i Egyházmegye: Miséző helyek: Berlin, Hamburg, Hannover, Kiel, Lübeck, Braunschweig, Bremen. Érd. Hamburgban: Ft. Rasztovácz Pál, Ung. Kath. Mission, Holzdamm 20, D-20099 Hamburg, Tel.: (040) 25 077 83; Berlinben: Nagy Iván, Ung. Kath. Kirchengemeinde Szent Erzsébet, Bundesallee 106, D-12161 Berlin, Telefon: (030) 859 67 036, Fax: (030) 851 25 93.

KÖLN-i Főegyházmegye és **AACHEN**: Miséző helyek: Köln, Bonn, Düsseldorf, Wuppertal, Bergisch-Gladbach, Aachen: Érdeklődni: Ft. Lukács József, Ung. Kath. Mission, Thieboldgasse 96, D-50676 Köln. E-mail: lukacs@web.de Telefon: (0221) 23 80 60. Fax: 0221/232120 http://www.Ungarnzentrum.de

LIMBURG-FULDA-MAINZ-i Egyházmegye frankfurti székhellyel: Miséző helyek: Frankfurt-Rödelheim, Mainz, Wiesbaden, Darmstadt, Giessen. Érdeklődni: Ft. Takács Pál, Kath. Ung. Gemeinde, Ludwig - Landmann-Str. 365, D-60487 Frankfurt. Telefon: (069) 24 79 50 21

MÜNCHEN-FREISING-i főegyházmegye: Miséző helyek: München, Rosenheim. Érdeklődni: Ft. Merka János, Ung. Kath. Mission, Oberföhringer Str. 40, D-81925 München. Tel.: (089) 982637, 982638, FAX: (089) 985419. **E-mail:** ukm_muenchen.de; http://www.erzbistum-muenchen.de/ungarische-mission

HIRDETÉSEK

Budapesten, az Andrássy úton, az Operánál felújított, csendes, másfélszobás lakás hazalátogatóknak kiadó. Telefon: (D) 89/937-888.

Személy és árufuvarozás Magyarországra. Elfogadható áron, megegyezés szerint, háztólházig. Telefon: D-0049-07034-62580.

BALATON, Badacsony környékén panorámás és kálimedencei telkek és házak eladók. Továbbá Magyarország minden környékén is vannak ingatlanaink. MvS Immobilien, 0049 – (0)3303-40 9898, 0049 – (0) 177 37 818 00, illetve immobilien@van-suntum.de, www.van-suntum.de

ERDÉLYBE utazás luxus-kisbusszal kívánt helységekbe. Ideális nyugdíjasoknak és utazóknak sok csomaggal. Utazás Bükre, Hévízvagy Budapestre. München, Telefon fax: (D) +89/69 99 85 17, 089/67 05 618 ill. 0172/84 25 288. (H) 0036-1-341 59 55.

Fényképes társközvetítés magyarországiak, erdélyiek és a világ más országaiban élők számára. H-1074 Budapest, Csengery u. 23. Tel/Fax: (H) +36-(30)24 28 960, (20) 92 66 466 ill. www.elender.hu/~infotars/

Karlsruhe-i, fiatalos férfi, 39, szeretne megismerkedni magyarokkal. Etzel-7@gmx.de vagy jelige „tolerancia".

A Budapest-Soroksári Nagyboldogasszony Főplébánia templom altemplomában **úrnatemető** létesült. Mindazok a németek, akik valamikor Soroksáron éltek, de kitelepítették őket Németországba, vagy azóta Európa más országában élnek lehetőségük van urnasírhelyet váltani. Érdeklődni lehet: H-1238 Budapest, Templom u. 111 Tel.: +3612860091.

Hévíz-Dobogómajor üdülőfaluban kétszemélyes luxusapartman örökös üdülési joga augusztus elején (32. hét) RCI-cserelehetőséggel eladó a koppenhága-i nagykövetségen. (Dánia). 5.200 EURÓ. Telefon: (0045) 39-63-16-88 Kemény.

Eladó! Tolnai: *„Világtörténelem"* (1910), tíz kötet, régi Herendi-porcellán, faliórák, és **Brehm:** *„Az állatok világa"* (7 kötet.). Telefon: 0711 /474 225

Zalaegerszegen, (Hévíztől 40 km-re) igényes, panorámás házak, 280 és 160 m² eladók 185.000,- és 145.000,- EURÓ áron! Telefon:(H) 0036 20-9266216.

Budán közel a várhoz és a metróhoz, modern garzonlakás hazalátogatóknak kiadó. Telefon: (CH) 01 341 46 24 vagy 091 743 20 34.

MÜNSTER-PADERBORN-OSNABRÜCK-i Egyházmegyék: Miséző helyek: Hagen, Menden, Arnsberg, Osnabrück, Bielefeld, Marl, Münster. Érdeklődni: Ft. Bagossy István, Ung. Kath. Mission, Middelfeld 24, D-48157 Münster-Handorf. Telefon (0251) 32 65 01

PASSAU-i Egyházmegye: Misézőhely: Passau: Érd.: Ft. **Szabó Árpád**, Kirchenplatz 1, D-94032 Passau, Telefon: (0851) 24 96.

ROTTENBURG-STUTTGART-i Egyházmegye: Miséző helyek: Stuttgart, Heilbronn-Horkheim, Balingen-Frommern, Ludwigsburg, Böblingen, Reutlingen, Schwäbisch Gmünd, Eislingen. Érdeklődni: Ft. Horváth János, Pfizerstr. 5, D - 70184 Stuttgart. **E-mail:** ung.kath.mission.stuttgart@t-online.de http://home.t-online.de/home/ung.kath.mission. stuttgart Misézőhelyek:Konstanz, Markdorf, Weingarten, Heidenheim, Friedrichshafen, Singen, Munderkingen, Ulm, Schwenningen, Biberach, Bad Waldsee, Leutkirch. Érdeklődni: P. Gyurás István SJ, Irmentruderstr. 14/B, D-88250 Weingarten. Telefon: (0751) 586 76 Fax: (0751) 485 32

WÜRZBURG-i Egyházmegye: Miséző hely: Würzburg. Érdeklődni: Ft. Dr. Koncsik Endre, Kardinal-Döpfner-Platz 7, D-97070 Würzburg. Telefelon: (0931) 38 62 43

NORVÉGIA: P. Teres Ágoston SJ, Munkerudveien, 52, N-1165 Oslo. Szentmise minden hónap első vasárnapján 14-kor a Szent József kápolnában (Akersveien 4). **Telefon/fax.: 0047/22744 124**

OLASZORSZÁG

Róma: Msgr. Dr. Németh László főlelkész, Pontificio Instituto Ecclesiastico Ungherese, Via Giulia 1, I-00186 Róma **Telefon: 0039/06/684-261**

SVÁJC

Zürich: Ft. Vizauer Ferenc, Röm. Katholische Ungarnmission, Winterthurer Str. 135, CH-8057 Zürich, **Tel.: 0041/0227910458**
Bern: Röm. Kath. Ungarnmission, Rainmattstr. 18, CH-3001 Bern, **Telefon: 0041/31/381 61 42/031/61-381 54 45**

Genf: Szentmise minden hó 1. és 3. vasárnapján. **Telefon: 00 41/22/7910458**

Lausanne: Szentmise minden hó 2. és 4. vasárnapján. **Telefon: 00 41/21/6478 678.** Ft. Popa Péter, **Telefon: 0041/26/425 42 06**
Fribourg: P. Dr Mehrle Tamás OP, főlelkész, szentmise minden hó utolsó vasárnapján 10.30-kor, az **Orsolyiták** templomában, (rue de Lausanne). **Telefon: 0041/26/32 26 097**

Kéziratokat kérjük lehetőleg e-mailen küldeni: eletuenk@gmx.de

HAZALÁTOGAT MAGYARORSZÁGRA?
A napsütéses Dél-Alföldön szeretettel várjuk a szegedi, családias Marika Penziónkban, és az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark közelében található, történelmi hangulatú **„Krónikás" Park** Fogadóban, összkomfortos szobákkal, házias ételekel és széleskörű programválasztékkal.
Telefon/fax: 0036-62/443-861és 00-36-62/269-311; http://www.tiszanet.hu/kronikaspark

Németországban élő magyar festőművészek jelentkezését várom. „Kiállítás" jeligére a kiadóba.

Hálaadás a jótevőkért! A 223 éves **Budapest-Soroksári Nagyboldogasszony Főplébánia** műemlék templom javára a múltban báró Grassalkovich Antal és Mária Terézia császár- és királynő adakoztak. Azóta is a jótevők adományaiból él a templom. 2002. május 20-án, pünkösdhétfőn hálaadó főpapi szentmise lesz Soroksáron mindazokért, akik bármivel is segítették a templomot és a mostani restaurálását. A szentmisét P. Fejes Anzelm O. Pream. Nagyváradi apát úr celebrálja. A mise után a Habsburg Család jelenlétében egy Mária Teréziát ábrázoló festmény átadására kerül sor a szintén felújított plébánia épületben. Mindenkit szeretettel várnak. Cím: H-1238 Budapest, Templom u. 111. Tel.+3612860091.

Állatszobrok, egyedi kerámiák kréta-aquarellfestményeimnek képviselőt keresek. Vallásos témájú könyvek, gyerekkönyvek illusztrálását vállalom. Tel.: 06871-909576.

Magyarországon, Budapesten élő, 43 éves 179/70 csinos, elvált asszony megismerkedne korban hozzáillő komoly társsal. Fényképes válaszokat a „LIEBE 2002" jeligére a kiadóba kérem.

Balatonszabadi lakóövezetben kertes (1400 qm) 200 qm új családi ház (építészmérnök által saját használatra épített) 6 szoba, 2 konyha, 4 fürdőszoba, szauna, kiépített tetőtér, 2 terasz; családi okok miatt eladó. Irányár: 150.000 Euro. Tel.: 9-18 óráig: 0221/9808652, 19 órától 0036/1/3520514.

Eladó! Székesfehérvártól 20 km-re erdő, sípálya alatt panziónak is alkalmas, ca. 380 m2, berendezett, nívós családi ház. 2 szep. Lakás+egyéb helyiségek, padlófűtés, kandalló, télikert, vendégszobák, hatalmas terasz, medence, díszkert, kemence, kerti tó, falkerítés, stb. 195 ezer Euro. Tel.: +49/8071/104528, eic@ati-online.de

Kiadó Budán I.ker. 30 m2 lakás rövid vagy hosszú távra. Teljesen új, jó kilátással és minden kényelemmel. Busz, villamos, parkok, üzletek, éttermek, fürdők a közelben és sokkal olcsóbb, mint egy szálloda. Max. $/nap. E-Mail: MrSoltesz@hotmail.com

50 éves, özv. asszony munkát vállalna Németországban. Háztartás, gyerekfelügy. idős személy ápolása,stb. Minden megoldás érdekel ottlakással. Tel.: 0036/59/313197.

Münchenben szeretném a tarokk-és doppelkopf-kört megerősíteni.Tel.:Ebner 089-5808368.

Budapesten a Rákóczi úton II. emeleti, lift van, 5 szobás 118 m2, (2 fürdőszoba, 3 WC), lakás teljesen renoválva azonnal beköltözhetően eladó. Lakás és iroda célja is megfelel. Érdeklődni: 0049-89-3136621

Ausztria, Burgenland Thermeregion, Bad Tatzmannsdorf. Eladó 6 szobás kertes házunk. Privát.T.:0043-3353-8977

AZ ÉLET

Amikor te megszülettél,
Hosszú élet állt előtted.
Körül rajongtak szüleid,
Mindent megtettek teérted.

Tőlük tanultál járni, beszélni,
Majd iskoláztattak téged.
Aztán jó állásba mentél,
Lett autód, házad és sok pénzed.

Később a hajad őszülni kezdett,
A kösvénytől a tested fájt.
Az orvost és a kórházat jártad,
Majd az aggok háza rád várt.

Az élet akár a cigaretta,
A kezdetben forró parázzsal ég.
Mikor füstje, lelke elszáll belőle,
Földre hull a cigarettavég.
2001

Fábián Tibor *(Chicago)*

HIRDESSEN AZ ÉLETÜNKBEN

Hirdetési díjak

Apró-, házassági-, általános hirdetés ára soronként, kb. 40 betű	3,60 **Euró**
„Jelige" - postaköltség	3,60
Üzleti-, nyereséges hirdetés soronként	5,50
nagybetűs (kétsoros) sor	11,00

Kéthasábos hirdetés az összeg kétszerese.
Külön kívánságokat esetenként árazunk.

Egymásutáni háromszori hirdetésnél 10 %,- hatszori hirdetésnél 20 % ,- ill. egészévi hirdetés esetén 30 % kedvezményt adunk!

Hazai- erdélyi és felvidéki honfitársainknak kedvezményes árat számítunk, soronként: 800,- Ft

A hirdetések befizetésének határideje legkésőbb a hó 10-ig!

● HIRDETŐINK FIGYELMÉBE!●
Hirdetéseket csak a hirdetési díj befizetése után közlünk!

BEATRIX PANZIÓ * HOTEL**
Budapest, 1021 Széher út 3.
Tel./Fax: 0036-1-3943-730
www.beatrixhotel.hu
Szeretettel várjuk, családias panziónkban, zöldövezetben, de közel a centrumhoz. Szállodai színvonal, kedvezőbb áron! Programszervezés. Zárt autóparkoló!

HELIOS PANZIÓ BUDAPEST
Budai, zöldövezeti, csendes panzió, melytől a belváros 1 buszjárattal 15 perc alatt megközelíthető, zárt parkolóval, komfortos szobákkal várja vendégeit.
H-1121 Budapest, Lidérc u. 5/a.
Tel/fax: 36-1-246-46-58 ill.246-26-45
e-mail: roomheli@matavnet.hu
www.heliospanzio.hu

„Tétény"
UNGARISCHE SPEZIALITÄTEN
M. GONDA
Kreitmayrstr. 26 – 80335 München
Telefon: (089) 1 29 63 93.

		DM
Szürkebarát		*7,80*
Tokaji Hárslevelű		*8,60*
Chardonnay		*7,80*
Villányi Rosé, Kékoportó		*9,80*
Villányi Kékfrankos		*10,80*
Hajosi Cabernet		*15,50*
Villányi Couvee		*19,50*
Egri Bikavér		*8,60*
Tokaji Szamorodni		*12,50*
Tokaji Asszú 3 puttonyos		*20,—*
Tokaji Asszú 4 puttonyos		*23,—*
Unikum		*33,—*
Cseresznyepálinka	*1 liter*	*31,—*
Barackpálinka	*1 liter*	*31,—*
Tarhonya, kocka, cérnatészta	*1 kg*	*7,—*
Tészták 250 g		*1,95*
Májas-, véres hurka, disznósajt	*kg*	*16,—*
Tokaszalonna		*15,—*
Házi kolbász		*21,—*
Száraz kolbász	*1 kg*	*25,—*

ÉLETÜNK

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

MAGYAR KATOLIKUS FŐLELKÉSZSÉG
Landwehrstr. 66 · 80336 München
Telefon: (089) 5 32 82 88
Telefax: (089) 5 32 82 45
Email: eletuenk@gmx.de

*

Felelős kiadó:
a Magyar Katolikus Főlelkészség
Főszerkesztő: Dr. Cserháti Ferenc
A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Frank Miklós, Ramsay Győző, Szamosi József (olvasó és tördelő szerkesztő) és Vincze András.

*

Redaktion und Herausgeber:

UNGARISCHE KATHOLISCHE DELEGATUR
Landwehrstr. 66 · D-80336 München
Chefredakteur: Dr. Cserháti Ferenc
Telefon: (089) 5 32 82 88
Telefax: (089) 5 32 82 45
E-mail: eletuenk@gmx.de

*

Abonnement für ein Jahr: 15,— Euro
11 Exemplare
nach Übersee mit Luftpost US$ 50,—

*

ELŐFIZETÉS:

Az életünket a helyi magyar lelkészek terjesztik, ők küldik szét, náluk is kell előfizetni! Tengerentúlra, vagy ahol nincs magyar lelkész, oda a kiadóhivatal küldi az újságot.

1 példány ára: 1.50 Euró
Előfizetési ár egy évre 15,-Euró
Tengerentúlra US$ 50,-

BANKSZÁMLÁNK:

Ungarische Katholische Delegatur, Sonderkonto „ÉLETÜNK".
Postbank München
Konto-Nr.: 606 50-803 – BLZ 700 100 80

*

Erscheint 11 mal im Jahr.

Satz: ÉLETÜNK
Druck: AMPER DRUCK GmbH
WERBE-DRUCK Verlag Hammerand GmbH
Hasenheide 11,
82256 Fürstenfeldbruck

Beilagenhinweis: Dieser Auflage liegt zeitweise ein RUNDSCHREIBEN bei.

A KIADVÁNYHOZ KÖRLEVELET MELLÉKELTÜNK.

A HIRDETÉSEK SZÖVEGÉÉRT,